

VALTIOVARAINMINISTERIÖ
FINANSMINISTERIET

Budjettikatsaus 2022

Katsaus valtion talousarvioon, tammikuu 2022

Talouspolitiikka

Valtiovarainministeriön julkaisuja – 2022:1

Valtiovarainministeriön julkaisuja 2022:1

Budjettikatsaus 2022

Katsaus valtion talousarvioon,
tammikuu 2022

Valtiovarainministeriö Helsinki 2022

Julkaisujen jakelu

Distribution av publikationer

**Valtioneuvoston
julkaisuarkisto Valto**

Publikations-
arkivet Valto

julkaisut.valtioneuvosto.fi

Julkaisumyynti

Beställningar av publikationer

**Valtioneuvoston
verkkokirjakauppa**

Statsrådets
nätbokhandel

vnjulkaisumyynti.fi

Valtiovarainministeriö

CC BY-ND 4.0

ISBN pdf: 978-952-367-894-1

ISSN pdf: 1797-9714

Taitto: Valtioneuvoston hallintoyksikkö, Julkaisutuotanto

Helsinki 2022

Budjettikatsaus 2022

Katsaus valtion talousarvioon, tammikuu 2022

Valtiovarainministeriön julkaisuja 2022:1		Teema	Talouspolitiikka
Julkaisija	Valtiovarainministeriö		
Yhteisötekijä	Budjettiosasto, Valtiovarainministeriö		
Kieli	suomi	Sivumäärä	46

Tiivistelmä

Tässä julkaisussa tarkastellaan vuoden 2022 talousarviota, jonka eduskunta hyväksyi joulukuussa. Tarkoituksena on tarjota tiivis kuvaus valtion budjetin keskeisistä teemoista vuonna 2022. Talousarvio pohjautuu valtiovarainministeriön kansantalousosaston riippumattomaan talousennusteeseen, joka esitellään Taloudellisessa katsauksessa.

Vuonna 2021 bruttokansantuotteen (BKT) arvioidaan kasvavan 3,4 prosenttia. Koronaviruspandemian kiihtymisen ja rajoitustoimien vuoksi kasvu jää vuodenvaihteessa aiemmin arvioitua hitaammaksi, mutta BKT kasvaa edelleen 3,0 prosenttia vuonna 2022. Talouden elpyminen jatkuu ja kasvu kiihtyy vuonna 2022 varsinkin niillä toimialoilla, joilla tuotanto ei ole vielä saavuttanut pandemiaa edeltävää tasoaan, kuten esimerkiksi majoitus- ja ravitsemustoiminnassa.

Koronavirustilanteen myötä isoksi kasvanut julkisen talouden alijäämä pienenee vauhdikkaasti lähivuosina. Ripeä talouskasvu ja koronaviruspandemian vuoksi päätettyjen tukitoimien vähentyminen vahvistavat julkista taloutta. Julkinen talous jää kuitenkin ripeän suhdannepyrähdyksen jälkeen yhä alijäämäiseksi. Julkisessa taloudessa vallitsee rakenteellinen menojen ja tulojen välinen epätasapaino.

Vuoden 2022 talousarvion määrärahat ovat 64,9 mrd. euroa. Valtion budjettitalouden alijäämäksi ennakoitaan noin 7 mrd. euroa. Menotaso laskee vuoden 2021 varsinaiseen talousarvioon verrattuna 0,3 mrd. eurolla erityisesti koronavirustilanteeseen liittyvien menojen laskun myötä. Vastaavasti menotaso nostavat laki- ja sopimusperusteiset indeksikorotukset, sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen uudistuksen muutuskustannukset, maksut Euroopan unionille sekä hyvinvointialueiden rahoituksen ajoitusmuutos.

Asiasanat talouspolitiikka, valtion talousarvio, budjetti, budjetointi, valtiontalous

ISBN PDF 978-952-367-894-1 **ISSN PDF** 1797-9714

Julkaisun osoite <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-367-894-1>

Budgetöversikt 2022

Översikt över statsbudgeten, januari 2022

Finansministeriets publikationer 2022:1		Tema	Finanspolitiken
Utgivare	Finansministeriet		
Utarbetad av	Finansministeriet, budgetavdelningen		
Språk	finska	Sidantal	46

Referat

I denna publikation granskas budgeten för 2022, som riksdagen godkände i december. Avsikten är att ge en kort beskrivning av centrala teman i statsbudgeten för 2022. Budgeten baserar sig på en oberoende ekonomisk prognos från finansministeriets ekonomiska avdelning, och den presenteras i den Ekonomiska översikten.

År 2021 beräknas bruttonationalprodukten (BNP) öka med 3,4 procent. På grund av den accelererade coronaviruspandemin och restriktionerna blir tillväxten vid årsskiftet långsammare än beräknat, men BNP fortsätter att öka med 3 procent 2022. Den ekonomiska återhämtningen fortsätter och tillväxten ökar 2022 framför allt inom de branscher där produktionen ännu inte nått upp till nivån före pandemin, till exempel inom hotell- och restaurangverksamheten.

Underskottet i de offentliga finanserna, som blivit stort till följd av coronavirusläget, minskar snabbt under de närmaste åren. De offentliga finanserna stärks till följd av den snabba ekonomiska tillväxten och det faktum att de stödåtgärder som det beslutats om på grund av coronaviruspandemin minskar. Efter den snabba konjunkturuppgången uppvisar de offentliga finanserna dock fortfarande ett underskott. Inom de offentliga finanserna råder en strukturell obalans mellan utgifter och inkomster.

Anslagen i budgeten för 2022 uppgår till 64,9 miljarder euro. Statens budgetekonomi beräknas uppvisa ett underskott på cirka 7 miljarder euro. Utgiftsnivån sjunker med 0,3 miljarder euro jämfört med den ordinarie budgeten för 2021 framför allt därför att de utgifter som hänförs sig till coronavirusläget minskar. På motsvarande sätt höjs utgiftsnivån av lagstadgade och avtalsbaserade indexhöjningar, ändringskostnaderna för reformen av social- och hälsovården och räddningsväsendet, avgifter till Europeiska unionen och den ändrade tidsmässiga förändringen av finansieringen för välfärdsområdena

Nyckelord ekonomisk politik, statsbudgeten, budgeten, budgetering, statsfinanserna

ISBN PDF 978-952-367-894-1

ISSN PDF 1797-9714

URN-adress <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-367-894-1>

Budget Review 2022

Review on central government budget, January 2022

Publications of the Ministry of Finance 2022:1		Subject	Economic Policy
Publisher	Ministry of Finance		
Group author	Ministry of Finance, Budget Department		
Language	Finnish	Pages	46

Abstract

The publication examines the 2022 Budget, which was adopted by Parliament in December. The aim is to provide a concise description of the central themes of the 2022 Budget. The budget is based on an independent economic forecast produced by the Economics Department at the Ministry of Finance, which is presented in the Economic Survey.

In 2021, the gross domestic product (GDP) is expected to grow by 3.4 per cent. Due to the acceleration of the coronavirus pandemic and related restrictive measures, this growth will remain slower than previously estimated at the turn of the year, but GDP will continue to grow by 3.0% in 2022. Economic recovery will continue and growth will accelerate in 2022, especially in those sectors where production has not yet returned to its pre-pandemic level, such as accommodation and catering services.

The general government deficit, which was increased substantially as a result of the coronavirus situation, will rapidly decline in the next few years. The rapid economic growth and the end of the support measures prompted by the coronavirus pandemic will strengthen general government finances. However, general government finances will still remain in deficit after a short period of economic upturn. There is a structural imbalance between expenditure and revenue in general government finances.

The appropriations in the budget for 2022 amount to EUR 64.9 billion. The central government on-budget deficit is predicted to amount to EUR 7 billion. Compared to the actual 2021 budget, the expenditure will decrease by EUR 0.3 billion, particularly as a result of a decline in expenditure related to the coronavirus outbreak. Meanwhile, the expenditure will be increased by statutory and contractual index increases, the transition costs resulting from the reform of healthcare and social welfare and rescue services, payments to the European Union and a change in the timing of the funding for the wellbeing services counties.

Keywords economic policy, central government budget, budget, budgeting, central government finances

---

ISBN PDF	978-952-367-894-1	ISSN PDF	1797-9714
-----------------	-------------------	-----------------	-----------

---

URN address <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-367-894-1>

Sisältö

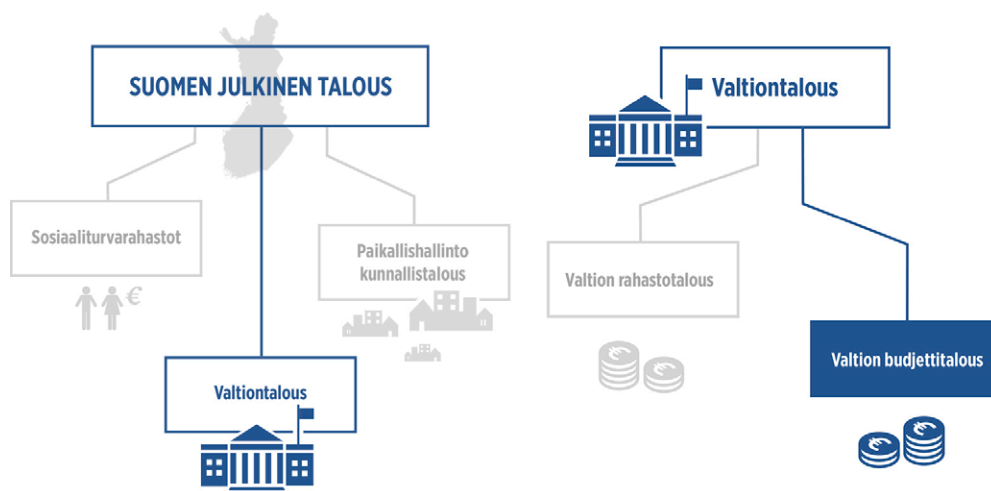
1	Johdanto	7
2	Talouden näkymät	9
2.1	Reaalitalous	9
2.2	Julkinen talous	10
3	Hallituksen talouspoliittinen linja	13
4	Valtion talousarvio 2022	19
4.1	Tulot, menot, alijäämä ja velka	19
4.2	Poimintoja vuoden 2022 talousarvion vero- ja määrärahapäätöksistä	25
4.3	Kuntatalous	36
4.4	Yhteenvedo Suomen elpymis- ja palautumissuunnitelmasta vuoden 2022 talousarviossa	39
5	Lapsibudjetoinnin pilotointi	42
6	Yhteenvedo	45

1 Johdanto

Suomen julkinen talous koostuu valtiosta, paikallishallinnosta ja sosiaaliturvarahastoista. Valtiontalous sisältää valtion talousarviotalouden eli budjettitalouden ja valtion rahastotalouden. Valtion budjettitalouden sijoittumista valtionalouteen ja Suomen julkiseen talouteen on havainnollistettu kuviossa 1. Tässä julkaisussa keskitytään pääosin valtion budjettitalouteen. Tarkastelun kohteena on vuoden 2022 talousarvio, jonka eduskunta hyväksyi joulukuussa. Tarkoituksena on tarjota tiivis kuvaus valtion budjetin keskeisistä teemoista kuvioiden ja taulukoiden avulla, sekä johdattaa lukija tutkimaan teemoja tarkemmin Internet-linkkien kautta. Talousarvio pohjautuu valtiovaraministeriön kansantalousosaston riippumattomaan talousennusteeseen, joka esitellään Taloudellisessa katsauksessa.

Kuvio 1. Valtiontalous osana julkista taloutta ja valtion budjettitalous osana valtionaloutta.

Lähde: tutkibudjettia.fi

Ylin päätävältä valtion varojen käytöstä on Suomessa eduskunnalla, joka käyttää valtaa lähinnä kahdella tavalla: säätämällä lakeja ja hyväksymällä talousarvioita. Valtaosa talousarvion sisällöstä on lailla sidottua ja ennen talousarviosta päättämistä muutetaankin usein lakeja. Eduskunta hyväksyy budjetin seuraavalle talousarviovuodelle ennen edellisen talousarviovuoden loppua.

Valtion talousarvio eli budjetti on valtion taloutta ja varainhoitoa koskeva suunnitelma, jonka laadinnan pohjana on kevään julkisen talouden suunnitelma sekä pääministeri Marinin hallitusohjelma. Käytännössä valtion talousarviossa arvioidaan valtion seuraavan vuoden tulojen ja menojen suuruutta ja kohdentumista. Hallitus neuvottelee talousarvioesityksestä budjettiriihessä.

Hallitusohjelmassa määritellään hallituksen talouspoliittiset päälinjat, joiden mukaisesti budjetti laaditaan. Lisäksi hallitus päättää vaalikauden alussa vaalikauden kehyksestä eli valtion menokatosta, sekä kehysmenettelyn säännöistä. Samalla kehys määrittelee linjan koko nelivuotisen vaalikauden menoille. Hallitus tarkistaa vuosittain yleensä huhtikuussa julkisen talouden suunnitelmassa kehyksen hallinnonaloittaiset määrärahat sekä päivittää kehyksen vastaamaan kustannustason, hintojen ja kehysmenojen rakenteen muutoksia. Lisätietoa osoitteessa <http://vm.fi/valtion-talouden-kehukset>.

Vuoden 2022 talousarvion loppusumma on 64,9 mrd. euroa. Pääosa määrärahoista käytetään sosiaaliturvaan. Tulot kerätään pääasiassa liikevaihtoon perustuvista veroista, kuten arvonlisäverosta, ja tuloveroista, kuten ansio- ja pääomatuloverosta. Valtion budjettitalouden alijäämäksi ennakoidaan 7 mrd. euroa ja valtionvelan budjetoiduksi määräksi noin 136 mrd. euroa.

Seuraavassa luvussa luodaan katsaus talouden näkymiin reaalitalouden ja julkisen talouden osalta. Luvussa 3 käsitellään hallituksen talouspoliittisia tavoitteita ja niiden toteutumista. Luku 4 käsittelee valtion talousarvion tulo- ja menoarvioita, alijäämää ja velkaa. Myös kuntataloutta käsitellään valtion budjettitalouden näkökulmasta. Luku 5 käsittelee lapsibudjetoinnin pilotointia vuoden 2022 talousarviossa ja luvussa 6 tehdään yhteenveto.

2 Talouden näkymät

Valtiovarainministeriön Taloudellisessa katsauksessa käsitellään kansallisen ja kansainvälisen talouden näkymiä sekä talouspolitiikkaa ja julkista taloutta.

2.1 Reaalitalous

Vuonna 2021 bruttokansantuotteen (BKT) arvioidaan kasvavan 3,4 prosenttia. Koronaviruspandemian kiihtymisen ja rajoitustoimien vuoksi kasvu jää vuodenvaihteessa aiemmin arvioitua hitaammaksi, mutta BKT kasvaa edelleen 3,0 prosenttia vuonna 2022. Talouden elpyminen jatkuu ja kasvu kiihtyy vuonna 2022 varsinkin niillä toimialoilla, joilla tuotanto ei ole vielä saavuttanut pandemiaa edeltävää tasoaan, kuten esimerkiksi majoitus- ja ravitsemustoiminnassa.

Korkea säästämisaste ja kuluttajien hyvä mieliala ovat luoneet edellytykset yksityisen kulutuksen nopealle kasvulle. Yksityinen kulutus kasvaa yhä vuonna 2022 ja myös yksityisten investointien kasvu on nopeaa. EU:n elpymis- ja palautumistukivälineestä (RRF) saatava rahoitus vauhdittaa yksityisiä investointeja, ja erityisesti tutkimukseen ja kehittämiseen liittyvien investointien oletetaan hyötyvän niistä. Suomalaisen teollisuuden investointinäkymät ovat nekin hyvät. Vuonna 2022 viennin kasvu jatkuu vahvana maailmantalouden kasvun vuoksi. Myös palveluiden viennin elpyminen kiihdyttää viennin kasvua.

Taloukasvu pitää yllä työvoiman kysyntää, johon voidaan lyhyellä aikavälillä myös vastata, koska työttömiä on edelleen runsaasti ja hallitus tekee toimia työn tarjonnan lisäämiseksi. Työllisyyden ennustetaan vuonna 2022 kasvavan 1,5 prosenttia ja työllisyysasteen nousevan vuonna 2024 runsaaseen 74 prosenttiin.

Inflaatio kiihtyy 2,6 prosenttiin kansallisella kuluttajahinnalla mitattuna vuonna 2022. Taustalla on energian hinta, joka pitää inflaatiota yllä vuoden vaihteen ympärillä mutta pienenee vähitellen vuoden 2022 aikana. Inflaation kasvun oletetaan jäävän tilapäiseksi. Suomessa inflaatio hidastuu 1,8 prosenttiin vuosina 2023–2024.

Maailmantalouden kasvunäkymiä varjostavat pandemian pitkittyminen, tarjontaketjujen häiriöt sekä nopeasti kiihtynyt inflaatio. Kiihtyneen kuluttajahintainflaation taustalla ovat

muun muassa tarjontaketjujen häiriöt ja energian hinnan nousu. Inflaatiopaineiden ennakoidaan hellittävän laajasti vuoden 2022 kuluessa.

Taulukko 1. Kansantalouden kehitys vuosina 2019–2022

Ennuste, joulukuu 2021	2019*	2020*	2021**	2022**
BKT:n arvo, mrd. euroa	240,1	236,2	248,6	262,4
BKT, määrän muutos, %	1,3	-2,9	3,4	3,0
Työttömyysaste, %	6,7	7,7	7,6	6,7
Työllisyysaste, %	71,6	70,7	72,4	73,5
Kuluttajahintaindeksi, muutos-%	1,0	0,3	2,2	2,6
Pitkä korko, 10 v, %	0,1	-0,2	-0,1	0,0

* Ennakkotieto

** Ennuste

2.2 Julkinen talous

Koronaviruspandemian myötä isoksi kasvanut julkisen talouden alijäämä pienenee vauhdikkaasti lähivuosina. Ripeä talouskasvu ja koronavirustilanteen vuoksi päätettyjen tukitoimien vähentyminen vahvistavat julkista taloutta. Julkinen talous jää kuitenkin ripeän suhdannepyrähdysten jälkeen yhä alijäämäiseksi. Julkisessa taloudessa vallitsee rakenteellinen menojen ja tulojen välinen epätasapaino.

Julkinen velka suhteessa bruttokansantuotteeseen kohosi koronaviruspandemian vuoksi 10 prosenttiyksikköä korkeammalle tasolle kuin ennen kriisiä. Velkasuhteen kasvu taittuu tänä vuonna ja jatkaa laskuaan ensi vuonna. Vahva BKT:n kasvu vaikuttaa suotuisasti velkasuhteen kehitykseen. Julkisessa velassa on huomioitu myös päivittynyt arvio HX-hankkeen rahoituksesta. Arvion päivittymisen takia vuoden 2021 ja 2022 velanottotarve on aiemmin arvioitua pienempi. Keskipitkällä aikavälillä velkasuhde alkaa kasvaa uudelleen. Julkinen velkasuhde on jäämässä huomattavasti korkeammalle tasolle kuin ennen koronaviruspandemiaa, mikä lisää julkiseen talouteen kohdistuvia riskejä.

Valtionhallinto on kantanut suurimman osan koronavirustilanteen vuoksi päätettyjen tukitoimien kustannuksista. Valtionhallinto onkin julkisen talouden alasektoreista alijäämäisin.

Valtionhallinnon alijäämä pienenee vuonna 2022 talouskasvun sekä päättyvien tukitoimien siivittämänä.

Paikallishallinnon rahoitusasema muuttuu jälleen alijäämäiseksi tilapäisen tasapainon jälkeen. Vuonna 2023 Suomen julkisyhteisöjen rakenne muuttuu, kun sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen järjestämisvastuu siirretään kunnilta hyvinvointialueille. Tämä helpottaa kuntien rakenteellisia, väestön ikääntymisestä johtuvia, menopaineita. Hyvinvointialueet aloittavat toimintansa lievästi alijäämäisenä. Alijäämä johtuu mittavista investoinneista.

Työeläkelaitosten rahoitusasema kohenee työllisyyden kohenemisesta seuranneen vahvan maksutulokehityksen johdosta sekä yksityisen sektorin maksukorotuksesta, jolla kompensoidaan vuoden 2020 maksualennusta. Ylijäämä jää tulevina vuosina kuitenkin maltilliseksi, koska eläkemenojen kasvu jatkuu ja hyvin alhainen korkotaso hidastaa työeläkelaitosten omaisuustulojen kasvua. Muiden sosiaaliturvarahastojen tilannetta helpottaa työttömyyden aleneminen.

Taulukko 2. Julkisen talouden keskeisiä tunnuslukuja kansantalouden tilinpidon mukaan, % BKT:sta

Ennuste joulukuu 2021, % BKT:sta	2019	2020*	2021**	2022**
Verot ja sosiaaliturvamaksut	42,2	42,1	43,5	42,0
Julkisyhteisöjen menot	53,2	57,3	55,9	53,7
Julkisyhteisöjen nettoluotonanto	-0,9	-5,5	-2,8	-2,1
• Valtionhallinto	-1,1	-5,5	-3,3	-2,5
• Paikallishallinto	-1,2	0,0	-0,2	-0,7
• Työeläkelaitokset	1,1	0,1	0,8	1,0
• Muut sosiaaliturvarahastot	0,3	-0,1	0,0	0,1
Julkisyhteisöjen bruttovelka	59,5	69,5	67,7	67,1
Valtionvelka ¹⁾	44,3	52,9	51,8	51,3

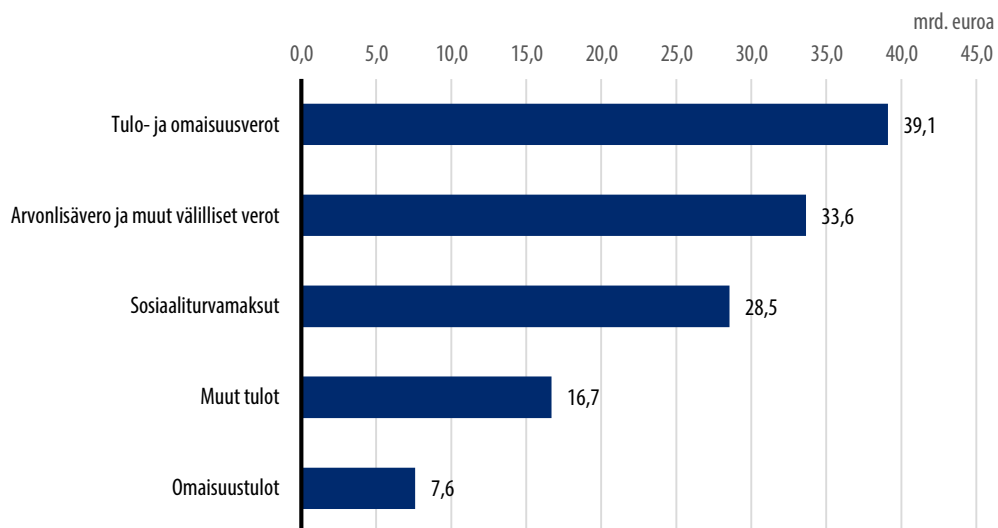
* ennakkotieto

** ennuste

1) VM:n kansantaloulosaston arvio valtion velasta eroaa budjetoidun perusteella arvioidusta mm. päivitettyjen tuloennusteiden vuoksi

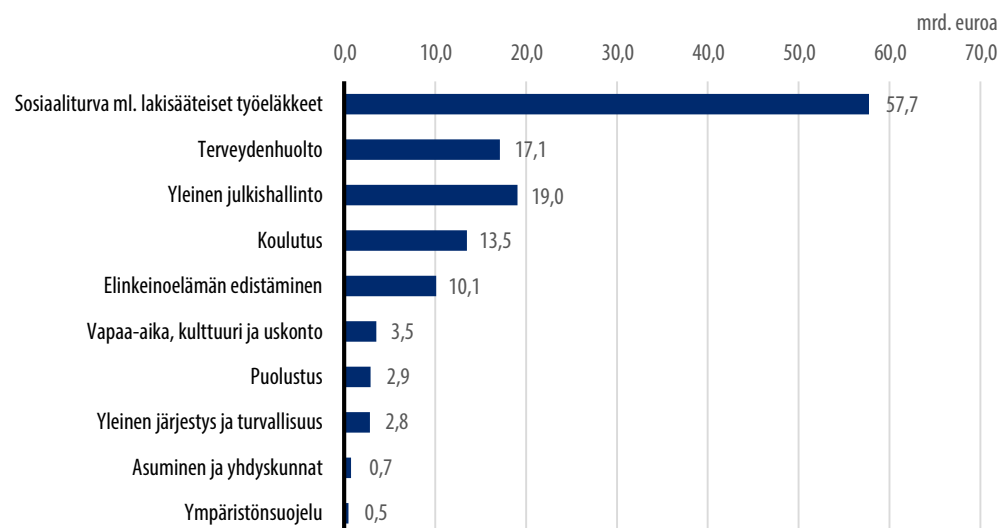
Talouden suhdanteiden lisäksi julkisen talouden rakenteet heijastuvat julkisyhteisöjen tulojen kertymään ja menojen kohdentumiseen. Kuviosta 2 nähdään, että julkisyhteisöjen tuloista suurin osa kerättiin tulo- ja omaisuusveroina sekä välillisinä veroina vuonna 2019.

Kuvio 2. Julkisyhteisöjen tulot vuonna 2019, mrd. euroa. Lähde: Tilastokeskus

Julkisyhteisöjen menoista suurin osa muodostuu sosiaaliturvaetuuksien menoista, mikä näkyy kuvioista 3. Näitä menoja ovat muun muassa eläkkeet, työttömyysetuudet ja perheetuudet sekä sairausajan, asumisen ja sosiaalista syrjäytymistä ehkäisevät tuet.

Kuvio 3. Julkisyhteisöjen menot käyttökohteen mukaisesti (COFOG) vuonna 2019, mrd. euroa. Lähde: Tilastokeskus, kansantalouden tilinpito

3 Hallituksen talouspoliittinen linja

Pääministeri Marinin hallitus toteuttaa aktiivista ja vastuullista finanssipolitiikkaa, joka mitoitetaan suhdannetilanteen edellyttämällä tavalla. Finanssipolitiikka oli taantumassa voimakkaasti elvyttävää. Hallitus päätti laajoista toimista, joilla turvattiin työpaikkoja ja ihmisten toimeentuloa sekä helpotettiin yritysten taloustilannetta koronavirustilanteesta aiheutuviissa vaikeuksissa.

Hallitusohjelman mukaiset toimet (pysyvät lisäpanostukset ja niin sanotut tulevaisuusinvestoinnit), kehyksen niin sanotun poikkeusolojen mekanismin käyttöönotto vuosille 2021–2022, hallituksen puoliväliriihessä päättämä valtion menokehysten tason korotus sekä Suomen kestävä kasvun ohjelman toimeenpano ylläpitävät taloudellista aktiviteettia myös vaalikauden jälkipuoliskolla.

Finanssipolitiikan linja rakentuu siten, että valtiontalouden menoura alenee asteittain vaalikauden loppua kohden poikkeuksellisen korkealta vuosien 2020–2021 tasolta jatkaen laskua edelleen vaalikauden päättymisen jälkeenkin. Osana kevään 2021 ratkaisuja hallitus päätti korottaa vuosien 2022–2023 kehystasoa sekä vuoden 2021 varausta kertaluonteisiin ja finanssipoliittisesti pakollisiin koronavirustilanteesta aiheutuviin menotarpeisiin. Toisaalta kehysmenoja päätettiin kohdentaa uudelleen pysyvästi 370 milj. eurolla vuodesta 2023 alkaen.

Finanssipolitiikan tavoitteet ja säännöt

Hallituksen tavoitteena on taittaa julkisen talouden velkasuhteen kasvu 2020-luvun puolivälissä.

EU-lainsäädäntö asettaa julkisen talouden alijäämälle 3 prosentin ja velalle 60 prosentin viitearvot suhteessa bruttokansantuotteeseen. Lisäksi EU- ja kotimaisen lainsäädännön mukaisesti julkisen talouden rakenteelliselle rahoitusasemalle asetetaan keskipitkän aikavälin tavoite.

Valtioneuvosto asetti syksyllä 2019 keskipitkän aikavälin tavoitteen -0,5 prosenttiin suhteessa BKT:hen julkisen talouden rakenteelliselle rahoitusasemalle. Tämä on se minimitaso, johon Suomi on finanssipoliittisessa sopimuksessa sitoutunut. Julkisen talouden suunnitelmassa on myös asetettu monivuotiset tavoitteet koko julkisen talouden

rahoitusasemalle, menoille ja julkisen talouden velalle siten, että ne ovat sopusoinnussa keskipitkän aikavälin tavoitteen saavuttamisen ja hallitusohjelmassa asetetun julkisen talouden tasapainotavoitteen kanssa.

Euroopan komissio julkaisi 20.3.2020 tiedonannon, jossa otettiin käyttöön vakaus- ja kasvusopimuksen yleinen poikkeuslauseke perustuen koronavirustilanteen aiheuttamaan vakaan taloudelliseen taantumaa koko EU-alueella ja tarpeeseen vastata siihen riittävän suurella julkisella panoksella. Jäsenvaltiot tukivat yhteislausunnossaan 23.3.2020 lausekkeen käyttöönottoa. Yleisen poikkeuslausekkeen perusteella jäsenvaltioiden voidaan sallia tilapäisesti poiketa julkistalouden keskipitkän aikavälin tavoitteeseen tähtäävältä sopeuttamisuralta edellyttäen, että tämä ei vaaranna julkis-talouden keskipitkän aikavälin kestävyyttä.

Komissio julkaisi 3.3.2021 tiedonannon ”Vuosi covid-19-pandemian alkamisesta – finanssi-poliittiset toimet”, jossa komissio kertoi, missä olosuhteissa se voisi ehdottaa yleisen poikkeuslausekkeen voimassaolon päättämistä. Komission mukaan keskeinen määrällinen kriteeri poikkeuslausekkeen jatkoa arvioitaessa on talouden toimeliaisuuden taso EU:ssa tai euroalueella verrattuna kriisiä edeltäneeseen tasoon. Komission kevätennusteen perusteella kriisiä edeltänyt talouden toimeliaisuuden taso saavutetaan vuoden 2021 neljännessä vuosineljänneksellä koko EU:ssa ja vuoden 2022 ensimmäisellä vuosineljänneksellä euroalueella. Tämän ennusteen perusteella edellytykset poikkeuslausekkeen voimassaololle vuonna 2022 ja voimassaolon päättymiselle vuonna 2023 täyttyvät. Maakohtaiset tilanteet huomioidaan poikkeuslausekkeen voimassaolon päättyttyä.

Valtiontalouden menokehys

Hallitus on sitoutunut valtiontalouden kehysmenettelyyn, joka rajoittaa valtion talousarvioissa budjetoitavien menojen määrää. Menosäännöllä varmistetaan valtiontalouden vastuullinen, pitkäjänteinen ja taloudellista vakautta edistävä menopolitiikka. Hallitusohjelman mukaisia ja muita toimenpiteitä toteutetaan siinä määrin, kuin se on kehyksen puitteissa mahdollista.

Hallitus totesi keväällä 2021 osana puoliväliriihen ratkaisuja, että Suomen talouden ja finanssipoliittisten tarpeiden kokonaiskuva poikkeaa muun muassa koronavirustilanteen myötä merkittävästi siitä, mikä tilanne oli syksyllä 2019 vaalikauden kehystä asetettaessa. Vaalikauden kehyksen osalta hallitus oli tilanteessa, jossa kehyksen liikkumatila ei mahdollista ennakoimattomien menomuutosten huomioon ottamista sekä kaikkien hallituksen tarpeelliseksi katsomien uudistusten toteuttamista. Näin ollen osana puoliväliriihen ratkaisuja hallitus päätti korottaa vaalikauden kehystä vuosille 2022 ja 2023. Kehystä korotettiin 900 milj. euroa vuodelle 2022 ja 500 milj. euroa vuodelle 2023. Lisäksi vuoden 2021 kolmannen lisätalousarvion yhteydessä vuoden 2021 varausta koronavirustilanteesta aiheutuviin kertaluonteisiin menoihin korotettiin 1,35 mrd. eurolla 1,85 mrd. euroon.

Hallitusohjelman mukaiseen kehysääntöön sisältyvä poikkeusolojen mekanismi on myös otettu käyttöön vuosille 2021 ja 2022 mahdollistaen 500 milj. euroa per vuosi kertaluonteisiin menoihin. Hallituksen linjauksen mukaisesti koronaan liittyvät välittömät niin sanotut terveysturvallisuuden kustannukset (kuten testauksen sekä rokottamisen menot) katetaan kehysten ulkopuolisina menoina vuosina 2021–2023.

Finanssipolitiikan toimenpiteet ja julkisen talouden kestävyystiekartta

Kestävyystiekartassa keskeisiksi julkisen talouden kestävyyttä vahvistaviksi toimenpidekokonaisuuksiksi on määritelty:

- työllisyyden lisääminen ja työttömyyden vähentäminen
- talouskasvun edellytysten vahvistaminen
- julkisen hallinnon tuottavuuden kasvattaminen ja kustannusvaikuttavuutta tukevat toimet
- sosiaali- ja terveydenhuollon uudistus.

Hallitus seuraa talouden kestävyystiekartan mukaisten toimien etenemistä ja valmistelee toimenpidekokonaisuuksia koskevia päätöksiä kevään 2022 kehysriiheen. Valmistelun etenemistä seurattiin hallitusryhmien puheenjohtajien johdolla vuoden 2021 aikana ja seuranta jatkuu alkuvuonna 2022.

Jos valmisteltavat rakenteelliset uudistukset ja kasvua vauhdittavat uudistukset eivät riitä vahvistamaan julkista taloutta tavoitellusti, hallitus on sitoutunut toteuttamaan uusia toimenpiteitä tai turvautumaan myös julkisiin tuloihin ja menoihin nopeasti vaikuttaviin toimiin.

Hallitus päätti jo ennen kevään 2021 puoliväliriihtä rakenteellisista työllisyyttä vahvistavista toimista, jotka valtiovarainministeriön arvion mukaan kasvattavat työllisten määrää noin 31 000–33 000 henkilöllä vuoteen 2029 mennessä. Merkittävimpiä yksittäisiä toimenpiteitä ovat oppivelvollisuuden laajennus, työttömyysturvan lisäpäivistä luopuminen sekä pohjoismainen työvoimamalli, varhaiskasvatusmaksujen alennus, työllisyyden kuntakoikeilut, palkkatuen uudistus ja osatyökykyisten työllisyyttä vahvistavat toimet. Vuoden 2029 tasossa arvioituna työllisyystoimet vahvistaisivat julkista taloutta valtiovarainministeriön arvion mukaan noin 300 milj. eurolla, kun huomioidaan myös työllisyystoimista aiheutuneet kustannukset.

Kevään 2021 puoliväliriihessä hallitus päätti lisäksi toimenpiteistä, joilla tavoitellaan 40 000–44 500 lisätyöllistä. Merkittävimpiä toimenpiteitä ovat muun muassa työ- ja elinkeinopalvelujen siirto kuntiin sekä siirron yhteydessä luotava rahoitusmalli, joka kannustaa kuntia kehittämään toimintaansa työllisyyttä edistäväksi, työkykyohjelman laajennus ja palkkatuki-uudistus sekä jatkuvan oppimisen uudistus. Valtiovarainministeriön alustavan ennakoarvion mukaan toimet vahvistavat julkista taloutta noin 150 milj. euroa.

Hallitus on sitoutunut tekemään hallituskauden loppuun mennessä lisäksi päätökset työllisyystoimista, jotka vahvistavat julkista taloutta 110 milj. eurolla. Edellä mainitusta kokonaisuudesta päätetään 15.2.2022 mennessä.

Lisäksi syksyn 2021 budjettiriihessä hallitus linjasi nopeavaikutteisista toimista osaavan työvoiman saatavuuden ja kohtaannon parantamiseksi. Muun muassa työperäistä maahanmuuttoa sujuvoitetaan ja sotilasavustukseen lisätään suojaosa. Lisäksi opintotuen tulorajoja korotetaan määräaikaisesti vuodelle 2022.

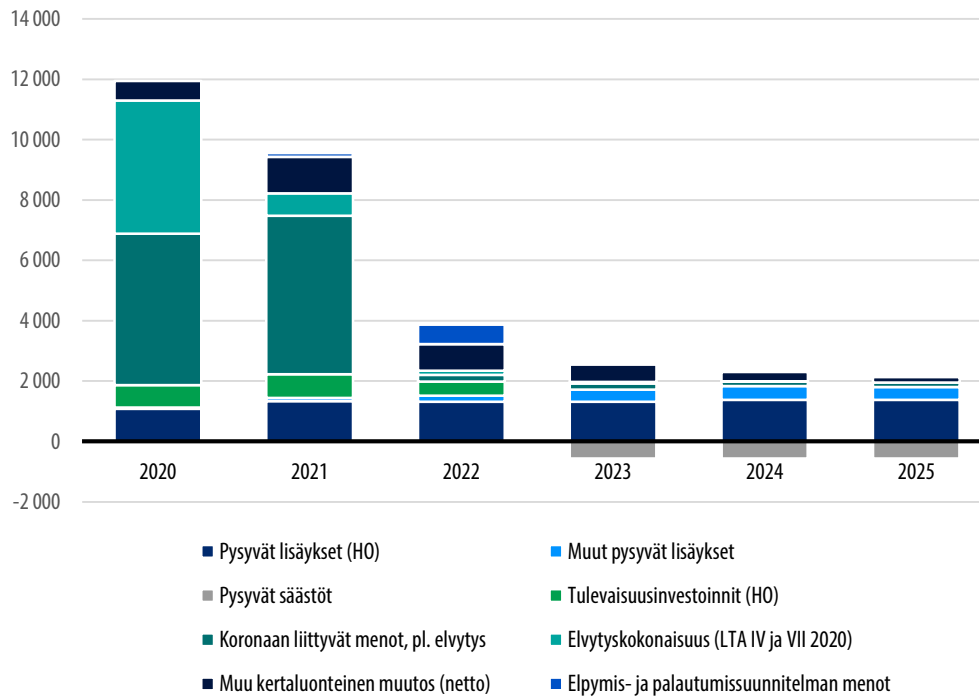
Taloukskasvun edellytyksiä vahvistetaan talous-, finanssi-, elinkeino- ja kasvupoliittisilla pysyvillä ja väliaikaisilla toimilla (hallitusohjelman mukaiset pysyvät menolisäykset ja kertaluonteiset tulevaisuusinvestoinnit). Lisäksi koronavirustilanteen vaikutusten hillitsemiseksi on päätetty väliaikaisista toimista. Tällä tavoin hallitus on pyrkinyt estämään sitä, että koronapandemian aikana taloutta kohdannut isku heikentäisi talouden kasvupotentiaalia pitkäkestoisesti.

Julkisen talouden pysyvä vahvistaminen taloukskasvua tukevin toimin edellyttää taloudelta nykyistä parempaa suorituskykyä. Hallitus pyrkii toimenpiteillään turvaamaan pitkäjänteyksen T&K-rahoituksen, vahvistamaan Suomea investointiympäristönä, lisäämään yritysten investointikykyä ja vahvistamaan kotimaista omistajuutta sekä varmistamaan osaavan työvoiman saantia työperäistä maahanmuuttoa vauhdittamalla. Näiden toimeenpanoa seurataan erityisesti kestävä kasvun ministerityöryhmässä.

Hallituksen tavoitteena on nostaa Suomen tutkimus- ja kehittämismenot 4 prosenttiin suhteessa bruttokansantuotteeseen vuoteen 2030 mennessä ja lisätä työperäistä maahanmuuttoa kumulatiivisesti vähintään 50 000 hengellä vuoteen 2030 mennessä. Kasvutoimille perustan luo EU:n kertaluonteisen elpymisvälineen, erityisesti sen elpymis- ja palautumistukivälineen, rahoituksella toteutettava Suomen kestävä kasvun ohjelma.

Talouden kestävyystiekarttaan sisältyvien julkisen hallinnon tuottavuutta ja kustannusvaikuttavuutta kohentavien toimien tavoitteena on luoda edellytyksiä koko julkisen sektorin kustannusvaikuttavuuden strategiselle kehittämiselle. Tavoitteena on kehittää sosiaali- ja terveydenhuollon palveluprosesseja jo ennen kuin sosiaali- ja terveystalouden järjestämisvastuu siirtyy sote-uudistuksen myötä hyvinvointialueille vuonna 2023. Julkisen hallinnon kustannusvaikuttavuutta ja tuottavuutta pyritään kohentamaan myös tehostamalla kuntien ja valtion tilahallintoa ja hankintatoimea sekä hyödyntämällä digitalisaatiota. Toimenpiteiden valmistelusta vastaavat sote-ministerityöryhmä sekä julkisen hallinnon uudistamisen poliittinen johtoryhmä.

Kuvio 4. Hallituksen päätösperäiset määrärahojen lisäykset ja vähennykset kevään 2019 teknisen julkisen talouden suunnitelman jälkeen, milj. euroa

Vuonna 2022 hallituksen päätösperäiset menolisäykset ovat yhteensä noin 3,8 mrd. euroa verrattuna kevään 2019 tekniseen julkisen talouden suunnitelmaan, mikä näkyy kuviosta 4. Kuvio sisältää myös Suomen elpymis- ja palautumissuunnitelman menot, jotka rahoitetaan EU:n elpymis- ja palautumistukivälineestä saatavilla tuloilla. Ilman niitä päätösperäiset menolisäykset ovat 3,2 mrd. euroa vuonna 2022. Koronavirustilanteeseen liittyviä päätösperäisiä menoja kohdistuu vuodelle 2022 noin 0,4 mrd. euroa, eli huomattavasti vuotta 2021 vähemmän. Vuodelle 2021 koronaan liittyviä menoja on budjetoitu noin 6 mrd. euroa.

Hallitusohjelman mukaiset pysyvät menolisäykset ovat noin 1,3 mrd. euroa vuoden 2022 tasolla verrattuna kevään 2019 tekniseen julkisen talouden suunnitelmaan. Panostukset kohdentuvat muun muassa sosiaaliturvaan ja sosiaali- ja terveyspalveluihin, varhaiskasvatukseen, koulutukseen ja tutkimukseen sekä ympäristönsuojeluun ja ilmastopoliittisiin toimiin.

Vaalikauden aikana toteutetaan kertaluonteinen tulevaisuusinvestointiohjelma, joka ei lisää julkisia menoja enää vuonna 2023. Vuodelle 2022 tästä kokonaisuudesta on kohdennettu 466 milj. euroa. Lisäksi valtion asuntorahastosta kohdennetaan runsaan 80 milj. euron lisäpanostukset vuonna 2022. Tulevaisuusinvestointiohjelma päättyy vuoteen 2022. Tulevaisuusinvestointien rahoittamiseen liittyvien osakemyyntien oletetaan ajoittuvan

vuosille 2021–2022. Alun perin tulevaisuusinvestoinneille osoitettua varausta on katsottu rakenne- ja suhdannepoliittisesti järkeväksi kohdentaa myös muihin tarkoituksiin kuin hallitusohjelmassa listattuihin kohteisiin. Siltä osin kuin näin toimitaan, ei menoja rahoiteta omaisuustuloin.

4 Valtion talousarvio 2022

Valtion tuloja ja menoja tarkastellaan laajasti talousarvioesityksen yleisperusteluissa luvuissa 4 ja 5 sekä yksityiskohtaisissa perusteluissa (budjetti.vm.fi). Tuloarviot käsitellään osastoittain ja määräraha-arviot hallinnonaloittain.

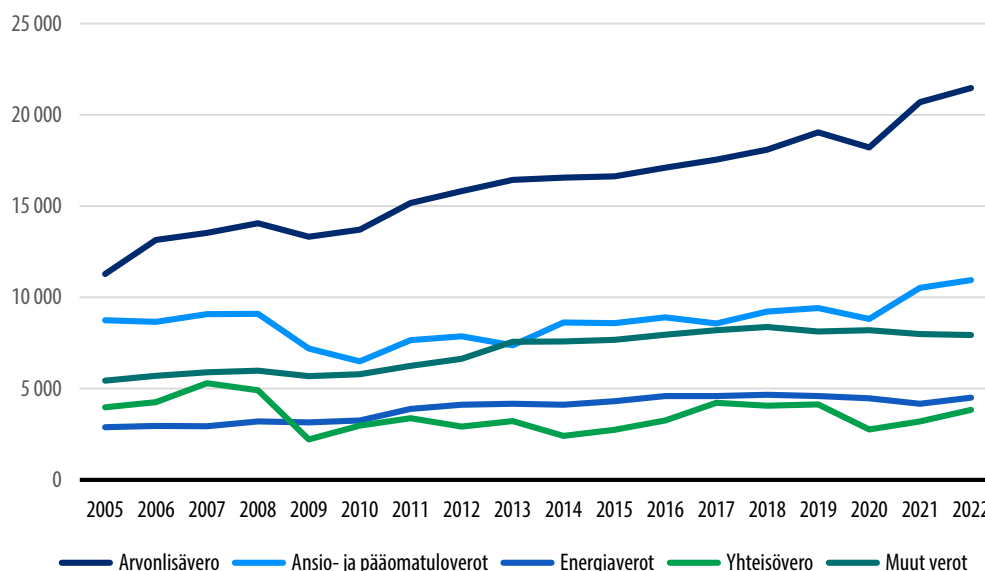
4.1 Tulot, menot, alijäämä ja velka

Tulot

Valtion budjettitalouden tuloiksi ilman nettolainanottoa arvioidaan 57,9 mrd. euroa vuonna 2022. Verojen ja veroluontoisten maksujen osuus on noin 48,7 mrd. euroa (84 %). Valtion verotulojen arvioidaan kasvavan noin 4,5 % vuonna 2022 eli 2,1 mrd. euroa vuodelle 2021 budjetoituun nähden (mukaan lukien lisätalousarviot). Vuoden 2021 varsinaiseen talousarvioon verrattuna verotulojen odotetaan kasvavan noin 7,7 % eli 3,5 mrd. euroa.

Kuviossa 5 on esitetty valtion verotulojen kehitys keskeisimpien verolajien osalta vuosina 2005–2022. Verotulojen kasvu on viime vuosina ollut maltillista. Vuonna 2020 ne pienivät merkittävästi koronaviruspandemian talousvaikutusten takia, mutta kääntyivät kasvuun taloudellisen aktiviteetin elyessä vuonna 2021. Osa vuosien 2020 ja 2021 verotuotoista maksetaan vasta vuosien 2021 ja 2022 puolella, kun verojen maksujärjestelyn ehtoja kevennettiin määräaikaisesti. Maksujärjestelyiden vaikutus kasvattaa valtion vuoden 2022 verotuottoa yhteensä arviolta 0,3 mrd. euroa. Tästä vaikutuksesta selvästi suurin osa tulee arvonlisäveroon liittyvistä maksujärjestelyistä. Arvonlisävero muodostaa valtion suurimman yksittäisen tulonlähteen. Sen tuotto määräytyy pitkälti yksityisen kulutuksen kehityksen perusteella. Yhteisöveron tuotto on riippuvainen yritysten tuloskehityksestä ja sille on tyypillistä voimakkaat suhdannevaihtelut. Koronapandemian aikana kuntien osuutta yhteisöveron tuotosta lisättiin väliaikaisesti. Vuonna 2022 valtion yhteisöverokeräytymää kasvattaa yritysten myönteisen tuloskehityksen lisäksi valtion jako-osuuden nousu.

Energiaveron tuotto kehittyy verrattain vaimeasti, mitä selittää veropohjien kuten esimerkiksi polttonesteiden ja sähkön kulutuksen maltillinen kehitys. Energiaveroihin on tarkastelujaksolla tehty korotuksia, mutta toisaalta verorasitusta on laskenut kulutuksen siirtymä energiatuotteisiin, joita verotetaan matalammilla verotasoilla.

Kuvio 5. Valtion verotulojen kehitys verolajeittain vuosina 2005–2022, milj. euroa

Menot

Talousarvion määrärahat ovat 64,9 mrd. euroa, mikä on noin 0,3 mrd. euroa vähemmän kuin vuoden 2021 varsinaisessa talousarviossa. Määrärahataso on 2,9 mrd. euroa pienempi kuin mitä vuodelle 2021 on budjetoitu mukaan lukien lisätalousarviot. Vuoden 2021 lisätalousarvioissa kohdennettiin merkittäviä lisämäärärahoja koronavirustilanteen hoitamiseen ja talouden elvyttämiseen. Hintatason nousu huomioon ottaen hallinnonalojen määrärahat laskevat noin 1,7 mrd. euroa tai 2,5 % vuoden 2021 varsinaisesta talousarviosta.

Määrärahatason lasku vuonna 2022 verrattuna vuoden 2021 varsinaiseen talousarvioon selittyy kehysten ulkopuolisilla menoilla, jotka alenevat noin 2 mrd. eurolla, kun vastaavasti kehykseen kuuluvat menot kasvavat yhteensä noin 1,7 mrd. eurolla vuoden 2021 varsinaiseen talousarvioon verrattuna. Kehyksen ulkopuolisista menoista erityisesti koronavirustilanteen terveysturvallisuuteen (-1,6 mrd. euroa) sekä finanssisijoitukseen (-0,6 mrd. euroa) liittyvät menot laskevat.

Menotasoa vastaavasti nostaa vuoden 2021 varsinaisesta talousarviosta erityisesti se, että hyvinvointialueiden vuoden 2023 rahoituksesta noin 0,9 mrd. euroa kohdentuu maksettavaksi jo joulukuussa 2022. Lisäksi vuoden 2022 menotasoa nostavat laki- ja sopimusperusteiset indeksikorotukset (0,6 mrd. euroa), sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustöiden uudistuksen muutuskustannukset (0,2 mrd. euroa) sekä Euroopan unionille maksettavien määrärahojen kasvu (0,2 mrd. euroa).

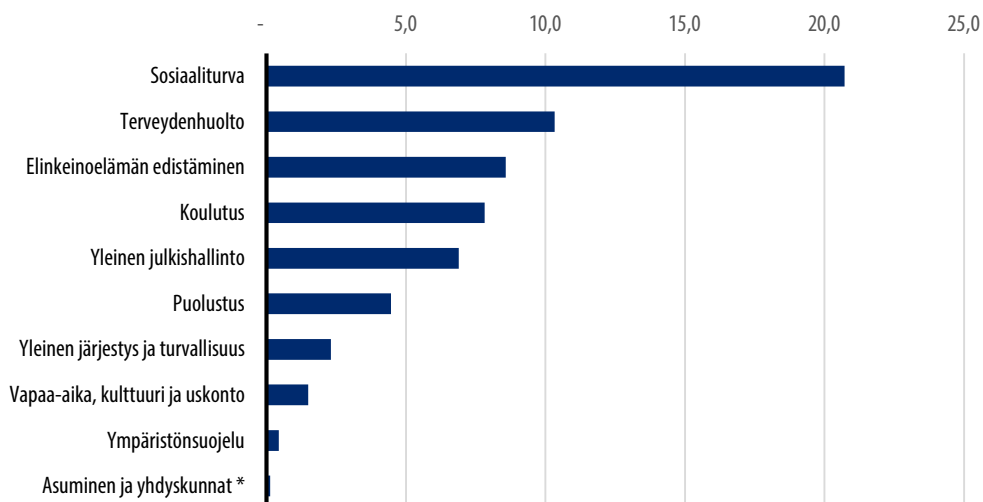
Määrärahojen eli valtion menojen kohdentuminen eri käyttötarkoituksiin riippuu poliittisista päätöksistä, talouden rakenteista ja suhdanteista. Vuoden 2021 varsinaiseen talousarvioon verrattuna valtion budjettitalouden kokonaismenot vähenevät vajaa 0,5 %. Eräiden ryhmien osalta määrärahoja on kuitenkin lisätty.

Kun menoja tarkastellaan ryhmiteltynä julkisyhteisöjen tehtäväluokituksen (COFOG) mukaan suurimmat vähennystä selittävät tekijät ovat sosiaaliturvaan ja elinkeinoelämän edistämiseen kohdennettavat menot.

Elinkeinoelämän osalta merkittävämmät vähennystä selittävät tekijät ovat hallituksen päätös pienentää energiaverotukea sekä edelliselle vuodelle kohdistunut Suomen Malminjalostus Oy:n kertaluonteinen pääomittaminen. Yleinen taloustilanne on parantunut, mikä näkyy myös sosiaaliturvan kokonaismenojen laskuna. Sosiaaliturvamenojen laskua selittää erityisesti alentuvat työttömyysturvamenot. Sosiaaliturvamenosta eläke- ja asumistukimenot ovat edelliseen vuoteen nähden edelleen kasvaneet. Valtion velan kasvusta huolimatta korkomenot ovat alentuneet, mikä selittää osin yleiseen julkishallintoon liittyvien kokonaismenojen laskua.

Suurin yksittäinen budjettitalouden lisäys on panostus koulutukseen, jonka menot kasvavat hieman yli 5 %. Lisäystä selittää muun muassa oppivelvollisuuden laajentuminen. Puolustusmenoja kasvattavat vajaalla kahdella prosentilla puolustusmateriaali- ja hävittäjähankintoihin liittyvät menot.

Tehtäväluokittain tarkasteltuna terveydenhuollon menot kasvavat 0,4 %. Sosiaali- ja terveydenhuollon koronavirustilanteesta aiheutuneiden valtionavustuskustannusten menot (muun muassa panostus testateknologiaan ja muuhun testaukseen ja jäljittämiseen) ovat edelliseen vuoteen verrattuna merkittävästi vähentyneet mutta toisaalta menoja kasvattaa sosiaali- ja terveydenhuollon uudistukseen liittyvät muutos- sekä toiminnan käynnistymiseen liittyvät kustannukset, mukaan lukien se, että tammikuun 2023 valtion rahoituksen maksuerästä puolet maksetaan hyvinvointialueille jo vuoden 2022 joulukuussa. Tästä syystä kyseiset menot pysyvät edelliseen vuoteen verrattuna lähes ennallaan.

Kuvio 6. Vuoden 2022 talousarvion määrärahat käyttökohteen mukaisesti (COFOG), mrd. euroa

* Pääosa asuntotuotannon tukemiseen liittyvistä menoista rahoitetaan valtion talousarvion ulkopuolisesta asuntorahastosta. Lisäksi suorat asumistuet sisältyvät sosiaaliturvan menoihin.

Osa valtion budjettiin tulevista tuloista saadaan Euroopan unionilta, ja toisaalta Suomen valtio maksaa EU:lle maksuja. Valtiontalouden tasolla Suomen arvioidaan maksavan EU:n budjettiin ja Euroopan kehitysrahastoon noin 2,7 mrd. euroa vuonna 2022. Suomen maksut kasvavat 165 milj. euroa vuodelle 2021 budjetoituun verrattuna. EU:n budjetista arvioidaan saatavan tuloja noin 1,6 mrd. euroa, josta 355 milj. euroa on EU:n elpymis- ja palautumistukivälineestä saatavia tuloja. Valtiontalouden EU-tulojen ja menojen suhdetta on havainnollistettu taulukossa 3.

Taulukko 3. Yhteenveto valtion ja EU:n välisistä maksuvirroista 2020–2022, milj. euroa

VALTIONTALouden MENOT	Tilinpäätös 2020	Talousarvio 2021	Talousarvio 2022
Budjettitalous			
ALV-maksu	306	319	294
Muovimaksu			69
BKTL-maksu	1 815	2 106	2 242
Yhdistyneelle Kuningaskunnalle myönnettävän maksuhelpotuksen rahoitus	155		
EU-MAKSUT YHTEENSÄ	2 276	2 425	2 605
Euroopan kehitysrahasto	71	62	47
Yhteensä	2 347	2 487	2 652
VALTIONTALouden TULOT			
Budjettitalous			
Maataloustuki	530	537	530
Maaseudun kehittäminen	302	420	370
Rakennepoliittinen tuki	210	200	220
Tullien yms. kantopalkkio	35	42	48
Elpymis- ja palautumistukivälineen tulot		271	355
Muut tulot	54	51	46
Rahastotalous	1 131	1 521	1 568
Interventiorahasto	0,4	0,1	0,1
Maatilatalouden kehittämisrahasto	0,0	0,0	0,0
Yhteensä	1 131	1 521	1 569
EU:n puolesta kannetut tullit, maatalous- ja sokerimaksut (sis. kantopalkkion)	174	180	192

Vuosi 2022 on EU:n monivuotisen rahoituskehyskauden 2021–2027 toinen vuosi. Kansallinen ratifiointikierros uudesta unionin rahoitusjärjestelmästä eli omien varojen järjestelmästä saatiin päätökseen kaikissa jäsenvaltioissa toukokuun 2021 loppuun mennessä, joten uusi omien varojen järjestelmä astui voimaan kesäkuussa 2021. Uuden järjestelmän

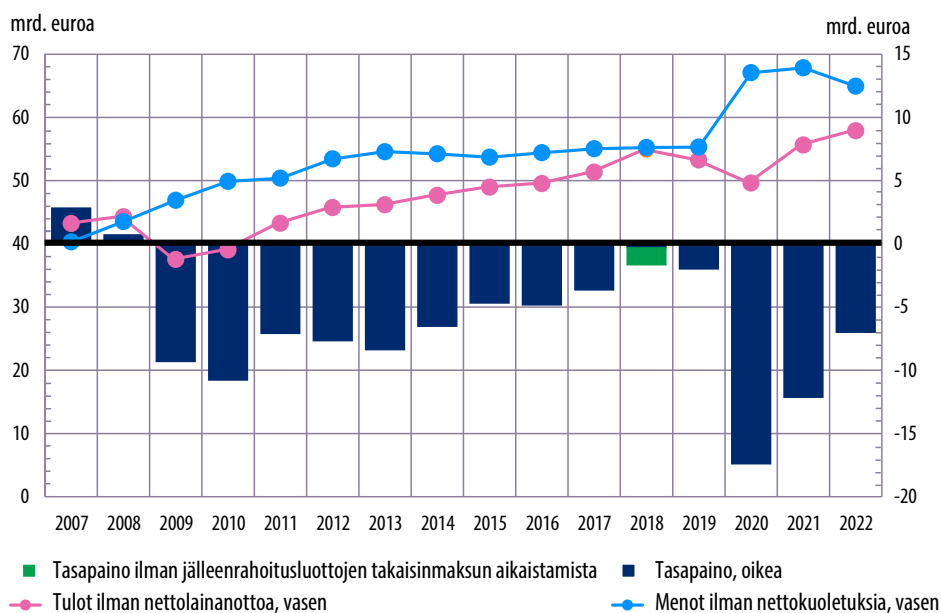

vaikutukset jäsenmaksuosiin huomioidaan takautuvasti vuoden 2021 alusta lähtien. Komissio ehdotti lisää uusia unionin rahoituslähteitä eli uusia omia varoja 22.12.2021. Ehdotukset koskevat unionin päästökauppajärjestelmästä sekä uudesta hiilirajamekanismista saatavia tuloja sekä kansallista maksuosuutta, joka koskee suurten monikansallisten yritysten EU:n jäsenmaille allokoitavaa liikevoitto-osuutta. Uusilla omilla varoilla pyritään lieventämään elpymisvälineen lainanoton takaisinmaksun aiheuttamia paineita tulevaisuudessa kansallisille jäsenmaksuille. Unionin toimielinten väliseen sopimukseen marraskuussa 2020 kirjatun aikataulun mukaan, uudet omat varat astuisivat mahdollisesti voimaan vuoden 2023 alusta lukien. Uudet omat varat edellyttävät kuitenkin jäsenvaltioiden yksimielisen päätöksen ja ratifioinnin kansallisissa päätöksentekoeleimissä.

Alijäämä

Valtion talousarvio vuodelle 2022 on noin 7,0 mrd. euroa alijäämäinen, mikä katetaan ottamalla lisää velkaa. Ilman hyvinvointialueiden vuoden 2023 rahoituksen joulukuun 2022 maksatuksen vaikutusta alijäämä olisi noin 0,9 mrd. euroa pienempi. Kansantalouden tilinpidon käsittein valtiontalouden alijäämän arvioidaan olevan vuonna 2022 noin 2,5 % suhteessa bruttokansantuotteeseen. Valtion budjettitalous on ollut alijäämäinen vuodesta 2009 alkaen. Vuosina 2020 ja 2021 budjettitalouden alijäämää kasvattivat merkittävästi koronavirustilanteen aiheuttamat kustannukset, verotulojen heikkeneminen ja talouden elpymiseen tähtäävät toimenpiteet. Tilannetta on havainnollistettu kuviossa 7.

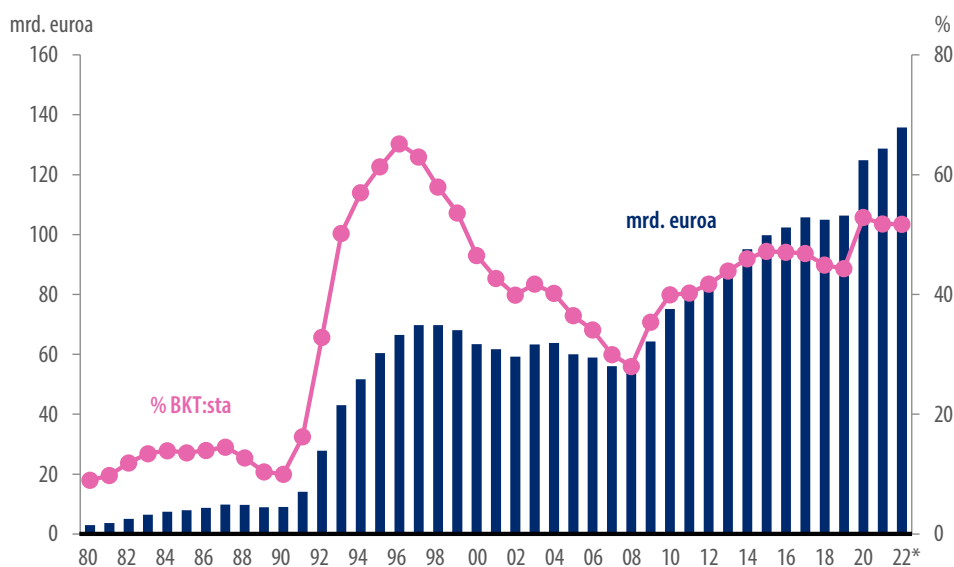
Kuvio 7. Valtion budjettitalouden tulot, menot ja tasapaino vuosina 2007–2022, mrd. euroa

Velka

Vuoden 2022 lopussa budjetoidun valtionvelan, mukaan lukien rahastotalouden velka arvioidaan olevan noin 136 mrd. euroa, mikä on noin 52 % suhteessa bruttokansantuotteeseen. Kuviosta 8 nähdään, että valtionvelan suhde bruttokansantuotteeseen lähti jyrkään nousuun vuonna 2020.

Kuvio 8. Valtionvelan kehitys vuosina 1980–2022

4.2 Poimintoja vuoden 2022 talousarvion vero- ja määrärahapäätöksistä

Veroperustemuutokset

Hallitusohjelman mukaisesti ansiotuloveroperusteisiin tehdään indeksitarkistus kaikilla tulotasoilla, mikä pienentää valtion verotuloja vuositasolla 295 milj. euroa. Indeksitarkistuksella tavoitellaan sitä, että verotus ei kiristyisi verojärjestelmän progressiivisuuden ja yleisen ansiotason nousun seurauksena. Verotuloja vähentävät myös vähäpäästöisten työsuhdeautojen verotusarvon alentaminen, kotitalousvähennyksen määräaikainen korottaminen sekä öljylämmityksestä luopumisen että kotitalous-, hoiva- ja hoitotyön osalta sekä arpajaisveron alennuksen jatkaminen yhteensä noin 113 milj. euron vuositasolla. Lisäksi verotuloja alentavat julkisten infrastruktuurihankkeiden korkovähennysrajoitusten poistuminen sekä vuosina 2022–2027 voimassa oleva tutkimus- ja kehittämistoimintaan liittyvän

tutkimusyhteistyön 150 prosentin lisävähennys. Verotuloja kasvattavat korkovähennysrajoitussäännön uudistaminen sekä siirtohinnoitteluoikaisusäännöksen uudistus.

Hallitusohjelman mukaisesti verotusta kiristävät toimet kohdistuvat pääasiassa valmisteverotukseen. Tavoitteena on rahoittaa hallitusohjelman pysyviä menolisäyksiä ja samalla ohjata kulutusta ympäristöystävällisempään ja terveellisempään suuntaan.

Parafiinisen dieselin verotuen sekä energiantensiivisten yritysten veronpalautuksen asteittaista poistamista jatketaan. Turpeen verotukea kasvatetaan laajentamalla turpeen verottoman käytön raja kaikille laitoksille ja korottamalla se 10 000 megawattituntiin. Lisäksi kaukolämpöverkkoon lämpöä tuottavat lämpöpumput ja konesalit sekä sähkökattilat siirretään alempaan sähköveroluokkaan II. Lisäksi kierrätysteollisuus siirretään alempaan sähköveroluokkaan II. Biokaasun liikennekäytölle asetetaan vero. Tupakkaveroa korotetaan yhteensä 117 milj. eurolla vuosina 2022 ja 2023. Täyssähköautot vapautetaan autoverosta ja korotetaan sitä vastaavasti täyssähköautojen ajoneuvoveron perusveroa. Väylämaksun puolitusta jatketaan, mikä alentaa verotuottoa 37 milj. euroa vuonna 2022.

Veroperustemuutokset alentavat valtion verotuloja nettomääräisesti noin 0,3 mrd. euroa vuositasolla. Hallitusohjelman mukaisesti hallituksen veroperusteisiin tekemien muutosten verotuottovaikutus kompensoidaan nettomääräisesti kunnille.

Yleinen julkishallinto (ml. ulkoasiainhallinto)

Valtioneuvoston kanslian pääluokan toimintamäärärahat vähenevät 353 milj. eurolla vuoden 2021 varsinaiseen talousarvioon nähden. Vähennys johtuu lähinnä vuonna 2021 Finavia Oyj:n pääomituksen myönnetyn 350 milj. euron määrärahan poistumisesta talousarviosta.

Valtioneuvoston yhteisiin käännös- ja kielipalveluihin osoitetaan 0,3 milj. euron lisäys.

Saamelaiden totuus- ja sovintoprosessin edistämiseen osoitetaan 0,46 milj. euron lisäys.

Kansainväliseen kehitysyhteistyöhön osoitetaan yhteensä 1,3 mrd. euroa. Kehitysyhteistyömäärärahojen tason arvioidaan vuonna 2022 olevan noin 0,48 % suhteessa bruttokansantuloon. Finnfundin pääoman korottamiseen osoitetaan 10 milj. euroa ja kehitysyhteistyön finanssisijoituksiin noin 130 milj. euroa.

Ulkoministeriön momentille eräät jäsenmaksut ja rahoitusosuudet on Suomen tukeen YK:n ihmisoikeusvaltuutetun toimistoa varten osoitettu 2,1 milj. euron lisäys. Suomi toimii YK:n ihmisoikeusneuvoston jäsenenä kaudella 2022–2024.

Vuonna 2020 käynnistyneen uuden sosiaali- ja terveydenhuollon tietojen käyttöä hallinnoivan tietolupaviranomaisen toimintaan osoitetaan 2,2 milj. euron määrärahaa.

Verohallinnon ja Tullin toimintamenoihin osoitetaan yhteensä 620 milj. euroa. Menoihin sisältyy 28 milj. euroa kansallisen tulorekisterin toimintamenoja, joihin sisältyy myös positiivisen luottotietorekisterin rakentamisen menoja. Tullin toimintamenoihin sisältyy 20 milj. euroa tulliselvitysjärjestelmän kokonaisuudistukseen ja 750 000 euroa rahanpesun estämiseen osana elpymis- ja palautumissuunnitelmaa. Lisäksi takaisin maksettaviin veroihin, verotukseen liittyviin korkomenoihin sekä autoveron vientipalautukseen osoitetaan 28 milj. euroa.

Digi- ja väestötietovirastolle (DVV) osoitetaan rahoitusta yhteensä vajaa 59 milj. euroa. Summa sisältää useiden eri hankkeiden, kuten Kansalaisen oikeusturvan vahvistaminen digitalisaation avulla -kehittämisohjelman osahankkeiden sekä ulkomaalaisten rekisteröinnin nopeuttamisen, menoja.

Suomen Akatemialle osoitetaan tutkimushankevaltuudeksi 390,5 milj. euroa, joka sisältää elpymis- ja palautumissuunnitelman mukaisen 40,5 milj. euron valtuuden.

Vuonna 2022 toimitetaan ensimmäiset aluevaalit ja niiden kokonaiskulut ovat 11,9 milj. euroa. Vaalien toimittamiseen osoitetaan 7,8 milj. euron lisäys.

Puolustus

Puolustusministeriön hallinnonalalle osoitetaan määrärahoja 5,1 mrd. euroa, joka on 221 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2021 varsinaisessa talousarviossa. Lisäyksestä noin 144 milj. euroa aiheutuu monitoimihävittäjähankintaan liittyvistä arvonlisäveroista. Muilta osin hallinnonalan menoja lisäävät lähinnä palkkausten tarkistukset ja muut hinta- ja kustannustasotarkistukset sekä vuoden 2021 kolmanteen lisätalousarvioon sisältyvät puolustusmateriaalihankintojen tilausvaltuuksien menojajoitusmuutokset.

Menoja vähentävät muun muassa Laivue 2020 -hankinnan vuosiosuuden muutos, koronaviruspandemian ajalta maksettujen varusmiesten ruokarahojen sekä elvytystoimena palkattujen sopimussotilaiden ja muun määräaikaisen henkilöstön poistuminen.

Puolustusvoimien toimintamenoihin osoitetaan noin 1,96 mrd. euroa, jossa on vähennystä vuoden 2021 varsinaiseen talousarvioon noin 8,34 milj. euroa.

Vuoden 2022 talousarvion mukaisista uusista ja aiemmin myönnettyistä Puolustusvoimien tilausvaltuuksista aiheutuu menoja yhteensä 2,37 mrd. euroa vuonna 2022 ja talousarviovuoden jälkeisinä vuosina yhteensä 9,46 mrd. euroa (mukaan lukien HX ja Laivue 2020).

Yleinen järjestys ja turvallisuus

Oikeusministeriölle osoitetaan valmiuslain uudistamiseen 300 000 euroa ja hyvinvointi-aluealoitejärjestelmän toteuttamiseen 250 000 euroa. Oikeushallinnon käyttövaltuushallinnon kehittämishankkeeseen osoitetaan tuottavuusrahaa 925 000 euroa. Oikeusrekisterikeskukselle osoitetaan sakkorangaistusten ja seuraamusmaksujen täytäntöönpanojärjestelmän uudistamishankkeeseen tuottavuusrahaa 1,7 milj. euroa ja seuraamusmaksujen määrän kasvusta aiheutuviin lisämenoihin 44 000 euroa.

Tuomioistuinten käsittelyaikojen lyhentämiseen osoitetaan 2,55 milj. euroa. Näytön keskitämiseen käräjäoikeuksiin ja todistelun taltioimiseen hovioikeuskäsittelyä varten vaadittavan videotallennusjärjestelmän suunnittelu- ja rakentamismenoihin osoitetaan 2,74 milj. euroa. Oikeusapu- ja edunvalvontapiirien ja kuluttajariitalautakunnan toimintamenoihin osoitetaan 500 000 euroa kattamaan koronaviruspandemiasta aiheutunut maksutulojen väheneminen. Yksityisille oikeusavustajille maksettaviin korvauksiin osoitetaan 10 milj. euroa lisäys koronan vuoksi lisääntyneiden tuomioistuinten asiamäärien ja niiden myötä kasvaneiden korvausmäärien johdosta.

Syyttäjälaitokselle osoitetaan 450 000 euroa syyteharkinnan ja rikosasioiden käsittelyn käsittelyaikojen lyhentämiseksi.

Rikosseuraamuslaitoksen toimintamäärärahoihin osoitetaan 2 milj. euron lisäys, jonka avulla vähennetään vanginvartijoiden yksintyöskentelyä sekä panostetaan siihen, että naisvankien erityistarpeet voidaan huomioida nykyistä paremmin. Lisäksi avovankiloille osoitetaan 4,7 milj. euroa korona-aikana kertyneen ruuhkan purkamiseen sakkovankien ja lyhyiden vankeustuomioiden osalta.

Poliisitoimeen osoitetaan yhteensä 862 milj. euroa. Hallitusohjelman mukaisesti aiemmin tehtynä päätöksenä määrärahoja lisätään vuodesta 2021 2,5 milj. euroa poliisien htv:n tavoitetason (7 500) saavuttamiseen. Lisäksi tavoitellun htv-määrän ylläpitoon sekä ihmiskauppayksikön työn jatkamiseen osoitetaan 10,6 milj. euroa. Poliisin lisäresurssitarpeina kriittisiin toimialoihin kohdistuvien rikosten torjumiseksi osoitetaan 1,2 milj. euroa (15 htv). Poliisin, pelastustoimen, sosiaali- ja terveystoimen, Rajavartiolaitoksen, Puolustusvoimien sekä Tullin yhteisen kenttäjärjestelmän (KEJO) jatkokehittämiseen osoitetaan 6,85 milj. euroa.

Rajavartiolaitokselle osoitetaan yhteensä 280 milj. euroa. Talousarviossa kohdennetaan noin 1,37 milj. euroa toimitilojen vuokrakustannusten nousuun.

Pelastustoimen ja Häätokeskuslaitoksen toimintamenoihin osoitetaan yhteensä 91,8 milj. euroa. Määrärahassa on huomioitu DigiFinland Oy:n pääoman palautus sekä

häätäkeskustietojärjestelmän kehittämisen ja ylläpidon kustannukset. Pelastajakoulutuksen lisäämiseen osoitetaan 1,95 milj. euroa.

Maahanmuuttohallintoon osoitetaan 161,7 milj. euroa. Maahanmuuttovirastolle osoitetaan 5,5 milj. euron lisäys henkilöstöressurssien turvaamiseen ja työperäisen maahanmuuton edistämiseen. Erityisasiantuntijan ja kasvuyrittäjän sekä työntekijän oleskeluluvan käsittelyn nopeuttamiseksi (pikakaista) osoitetaan 1 milj. euroa vuodelle 2022. Muukalaispassien ja matkustusasiakirjojen siirtämiseksi UMA-järjestelmään liittyvään esiselvitykseen osoitetaan 0,2 milj. euroa. Kiintiöpakolaismäärä nostamiseksi 1 500 henkilöön osoitetaan 1,3 milj. euroa lisärahoitusta vuoteen 2021 nähden.

Elinkeinoelämään liittyvät asiat

Tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan tukemiseen osoitetaan Business Finlandille 572,5 milj. euron valtuutta, jossa on lisäystä 236,1 milj. euroa vuoden 2021 varsinaiseen talousarvioon nähden. Lisäys aiheutuu pääasiassa elpymis- ja palautumissuunnitelman toimeenpanosta. Valtuuteen ja määrärahaan osoitetaan 9,5 milj. euron lisäys audiovisuaalisen tuotantotuen jatkamiseen vuonna 2022. Kannustimen avulla pyritään houkuttelemaan ulkomaisia tuotantoyhtiöitä toteuttamaan tuotantoja Suomessa ja edistämään erityisesti kansainvälisesti rahoitettuja hankkeita.

Laivanrakennuksen innovaatiotukeen osoitetaan 15 milj. euron valtuus.

Business Finlandin toimintamenoihin osoitetaan audiovisuaalisen tuotantokannustimen myöntämiseen liittyviin tehtäviin osana hallituksen niin sanottuja tulevaisuusinvestointeja 0,5 milj. euron lisämääräraha.

Work in Finland -rakenteen perustamiseen työvoiman maahanmuuton edistämiseksi kohdennetaan TE-toimistojen ja Business Finlandin toimintamenoihin sekä digitalisaation kehittämisen momentille yhteensä noin 2,7 milj. euroa.

ELY-keskusten toimintamenoihin osoitetaan lisäystä 2,9 milj. euroa. Lisäys johtuu pääosin vesihuoltolaitosten valvonnasta osana kriittisiä toimialoja, jätelain muutoksesta aiheutuvista tuottajavastuun valvontaan ja raportointiin liittyvistä lisätehtävistä ja rahoituskauden vaihtumisen lisäresursseista sekä elpymis- ja palautumissuunnitelman toimeenpanosta.

Julkisiin työvoima- ja yrityspalveluihin osoitetaan 285 milj. euroa, joka on 9 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2021 varsinaisessa talousarviossa. Pk-yritysten rekrytointitukikokeiluun osoitetaan 4 milj. euron lisäys ja palkkatuen edelleen lisäämiseen 3 milj. euroa. TE-toimistojen toimintamenoihin osoitetaan 70 milj. euron lisäys Pohjoismaisen

työvoimapalvelumallin toimeenpanoon. Rahoitus on osa elpymis- ja palautumissuunnitelman toimeenpanoa.

Ohjaamoiden monialaisuuden vahvistamiseen osoitetaan kunnille noin 3,2 milj. euron valtionavustus, joka rahoitetaan elpymis- ja palautumissuunnitelman rahoituksella.

Kotoutumiseen ja työvoiman maahanmuuton edistämiseen osoitetaan 8,5 milj. euroa.

Valtion korvauksiin kotouttamisesta osoitetaan 157 milj. euroa, mikä on 14 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2021 varsinaisessa talousarviossa. Korvaukset laskevat 22 milj. eurolla johtuen oleskeluluvan saaneiden turvapaikanhakijoiden määrän laskusta. Toisaalta korvauksiin osoitetaan yhteensä 4,7 milj. euron lisäys johtuen pakolaiskiintiön nostamisesta 1050 henkilöön vuonna 2021 ja 1 500 henkilöön vuonna 2022. Lisäksi osoitetaan 2,4 milj. euron lisäys Afganistanista evakuoituista henkilöistä maksettaviin korvauksiin.

Maaseudun kehittämisen määrärahat lisääntyvät 53 milj. eurolla 475 milj. euroon. Maaseudun kehittämisen tavoitteita tuetaan muun muassa maaseudun yritystukien, tutkimus- ja kehittämishankkeiden sekä maaseudun neuvonnan avulla. Keskeisenä välineenä on Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelma 2014–2020, jonka toimeenpanoa jatketaan vuonna 2022.

Liikenneverkkoihin osoitetaan noin 2 mrd. euron rahoitus, josta perusväylänpidon osuus on 1,38 mrd. euroa. Väyläverkon kehittämiseen osoitetaan 672 milj. euroa, mikä pitää sisälleen uudet väylähankkeet mukaan lukien elinkaarihankkeet, uusia väyliä varten tarvittavien maa- ja vesialueiden hankinnat, liikenneväylien infra-avustukset ja yksityistieavustukset sekä avustukset kävelyn ja pyöräilyn edistämiseen. Osana fossiilittoman liikenteen tiekartan toimenpiteitä kävelyn ja pyöräilyn edistämiseen kohdennetaan 6,5 milj. euron määräraha.

Liikenteen ja viestinnän palveluihin osoitetaan yhteensä 808 milj. euroa, josta meriliikenteessä käytettävien alusten kilpailukyvyn parantamiseen 89 milj. euroa, avustuksiin liikenteen ja viestinnän palveluihin 20,7 milj. euroa sekä saaristo- ja yhteysalusliikenteen ostoihin ja kehittämiseen 20,4 milj. euroa. Julkisen henkilöliikenteen ostoihin ja kehittämiseen osoitetaan 105,7 milj. euroa, johon sisältyy hallitusohjelman mukainen 20 milj. euron tasokorotus ilmastoperusteisiin toimenpiteisiin ja fossiilittoman liikenteen tiekartan mukainen 3 milj. euron lisäys suurten ja keskisuurten kaupunkiseutujen joukkoliikenteen avustukseen.

Suomen osallistumiseen EU:n kvanttisalausta hyödyntävän viestintäverkon (EURO QCI) -hankkeeseen osoitetaan yhteensä 2,6 milj. euroa.

Ympäristön- ja luonnonsuojelu

Luonnonsuojelun määrärahat ympäristöministeriön ja maa- ja metsätalousministeriön hallinnonaloilla alenevat talousarviossa vuodelle 2021 budjetoituun verrattuna 34 milj. eurolla, mutta hallituskauden alkuun verrattava hallitusohjelman mukainen lisäys vuonna 2022 on yhteensä 87,2 milj. euroa sisältäen sekä pysyviä että kertaluonteisia eriä.

Osana luonnonsuojelurahoituksen lisäyksiä jatketaan Helmi-elinympäristöohjelman ja Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelman (METSO) toimeenpanoa. Soidensuojelu mukaan luettuna Helmi-ohjelmaan osoitetaan 46 milj. euroa. Luonnonsuojelulaki uudistetaan ja ekologisia kompensatioita selvitetään.

Vesienpuhdistuksen tehostamisohjelmaa jatketaan tukemalla vaikuttavien ja kustannustehokkaiden vesien- ja merenhoidon toimenpiteiden toimeenpanoa eri hallinnonalojen, yksityisen sektorin, asiantuntijalaitosten sekä kuntasektorin ja järjestökentän yhteistyönä, mihin osoitetaan 12 milj. euron määräraha.

Ilmastolain mukaisen kansallisen ilmastopaneelin toimintaan varataan 0,75 milj. euroa.

Kiertotaloudesta tehdään Suomen talouden perustaa. Valtakunnallisen kiertotalouden edistämishankkeen toteuttamiseen osoitetaan ympäristöministeriön hallinnonalalla 4,5 milj. euroa. Lisäksi kiertotaloutta ja jätealaa palvelevan jätteiden ja sivuvirtojen tietopalustan eli Materiaalitorin ylläpitoon kohdennetaan 0,2 milj. euron määräraha.

Luonnonvara- ja biotalouden edistämiseen kohdennetaan 0,7 milj. euroa kotieläinten ruokinnan päästöjä vähentävien rehun lisäaineiden kehittämiseen ja selvityksiin sekä 1,0 milj. euron lisäys ravinteiden kierrätyksen kokeiluohjelmaan.

Luonnonvarakeskuksen toimintamenoihin kohdennetaan tutkimusinvestointien rahoitukseen 1,0 milj. euron lisäys ja turvepeltojen päästövähennystutkimukseen 1,14 milj. euroa.

Asuminen ja yhdyskunnat

Maankäytön, asumisen ja liikenteen (MAL) sopimuksista valtion ja neljän seudun (Helsingin, Turun, Tampereen ja Oulun seudut) kanssa saavutettiin neuvottelutulos vuonna 2020. Kesäkuussa 2021 saavutettiin lisäksi neuvottelutulos kolmen uuden seudun kanssa (Jyväskylän, Kuopion ja Lahden seudut). MAL-sopimuksia edistetään kunnallistekniikka-avustuksilla, joihin osoitetaan 25 milj. euron määräraha sekä valtion tukemaan asuntotuotantoon tarkoitettuilla määräaikaikaisilla käynnistysavustuksilla, joihin osoitetaan yhteensä 39 milj. euroa.

Erityisryhmien asuntojen rakentamista ja korjaamista tuetaan korkotukilainoituksen lisäksi 90 milj. euron investointiavustuksilla. Avustukset kohdennetaan ensisijaisesti heikoimpien

ryhmien asuntotuotannon edistämiseen. Asuinrakennusten energia-avustuksiin osoitetaan 40 milj. euroa. Korjausavustuksiin osoitetaan yhteensä 36,5 milj. euroa, joka suunnataan pääosin hissien jälkiasennusten sekä vanhusten ja vammaisten asuntojen korjausten tukemiseen ja josta käytettäisiin ikääntyneiden asumisen toimenpideohjelmaan liittyviin avustuksiin 0,85 milj. euroa.

Asumisneuvonnan kehittämiseen ja laajentamiseen kohdennetaan valtion talousarviosta ja Valtion asuntorahastosta yhteensä 3,9 milj. euroa. Rakennetun ympäristön valtakunnalliselle digitaaliseen rekisterille ja tietopalustalle osoitetaan 3 milj. euroa.

Terveydenhuolto

Kuntien järjestämään sosiaali- ja terveydenhuoltoon kohdennetut määrärahat ovat 539,8 milj. euroa, missä on vähennystä edelliseen vuoteen noin 1,47 mrd. euroa. Vähennys aiheutuu pääosin vuoden 2021 talousarvion 1,7 mrd. euron kertaluonteisista sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmän koronavirustilanteesta aiheutuneista korvauksista.

Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön toteuttamaan opiskeluterveydenhuoltoon osoitetaan rahoitusta 65,8 milj. euroa.

Valtion rahoitukseksi terveydenhuollon ja sosiaalityön yliopistotasoiseen tutkimukseen osoitetaan 25 milj. euroa. Valtion korvaukseen sosiaali- ja terveydenhuollon yksiköille sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön erikoistumiskoulutukseen kohdennetaan 96 milj. euroa.

Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakenteen kehittämiseen osoitetaan 132,4 milj. euroa, joka on 4 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2021 varsinaisessa talousarviossa.

Lääkäri- ja lääkintähelikopterien lentotoiminnan tuottamiseen osoitetaan myönnettäväksi 33 milj. euron valtionavustus FinnHEMS Oy:lle. Määrärahan lisäys 5,17 milj. eurolla aiheutuu lentotoiminnan uudelleenjärjestelystä.

Lääkeasioiden tiekartan valmisteluun osoitetaan 4 milj. euron määräraha.

Virkistys- ja kulttuuritoiminta

Esittävän taiteen valtionosuusjärjestelmää uudistetaan ja uudistukseen kohdennetaan aiempien päätösten mukaisesti jo toteutettujen lisäysten lisäksi 8,5 milj. euron lisärahoitus vuodesta 2022 lähtien. Luovia aloja ja kulttuuritoimintaa tukevan rahaston pääomittamiseen osoitetaan osana hallituksen tulevaisuusinvestointeja 7,5 milj. euroa.

Suomen Kansallisteatterin pienen näyttämön peruskorjaukseen osoitetaan noin 5,1 milj. euron lisämääräraha oikeusprosessista aiheutuvien viivästymisten korvaamiseen.

Arkkitehtuuri- ja designmuseon hankevalmisteluun, suunnitteluun sekä toiminnan valmisteluun ja käynnistämiseen osoitetaan 0,6 milj. euroa vuodelle 2022.

Taiteilija-apurahojen tasoa korotetaan hallitusohjelman mukaisesti siten, että niihin osoitetaan 0,4 milj. euron lisärahoitus vuodesta 2022 alkaen aiemmin tehdyn 1,4 milj. euron korotuksen lisäksi.

Näyttelypalkkiomallin vakiinnuttamiseen osoitetaan 1 milj. euroa. Lisäksi yksityisen kopioinnin hyvitykseen osoitetaan lisäystä 4 milj. euroa.

Liikuntatoimen määrärahoihin osoitetaan 153 milj. euroa, joka on 2,6 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2021 varsinaisessa talousarviossa. Liikunnan ja huippu-urheilun edistämistä jatketaan hallitusohjelman ja liikuntapoliittisen selonteon toimeenpanon mukaisesti.

Lasten ja nuorten harrastustoimintaan osoitetaan aiempien päätösten mukaisesti 14,5 milj. euroa. Tämä niin sanottu Suomen malli tuo lisää harrastuksia lasten ja nuorten koulupäivän yhteyteen ja tarkoituksena on, että harrastukset valitaan koulun oppilaiden toiveita noudattaen.

Koulutus

Yleissivistävään koulutukseen ja varhaiskasvatukseen osoitetaan 886 milj. euroa, joka on noin 44 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2021 varsinaisessa talousarviossa.

Perusopetuksen laatu- ja tasa-arvo-ohjelmaan osoitetaan 60 milj. euroa ja varhaiskasvatuksen laatu- ja tasa-arvo-ohjelmaan osoitetaan yhteensä 80 milj. euroa vuonna 2022, kun otetaan huomioon hallituksen tulevaisuusinvestointeihin liittyvä 30 milj. euron lisäys.

Oppivelvollisuuden laajentamisen ja maksuttoman toisen asteen toimeenpanoa jatketaan. Uudistukseen osoitetaan 65 milj. euroa vuonna 2022. Oppilas- ja opiskelijahuollon palvelujen vahvistamista jatketaan. Osana hallituksen tulevaisuusinvestointeja lukiokoulutuksen laatu- ja saavutettavuusohjelmaan osoitetaan 10 milj. euroa vuodelle 2022.

Ammatillisen koulutuksen uudistuksen toimeenpanoa jatketaan. Opettajien ja ohjaajien palkkaamiseen osoitetaan osana hallituksen tulevaisuusinvestointeja 70 milj. euron lisärahoitus vuodelle 2022.

Oppisopimuskoulutuksen koulutuskorvauksen uudistamista koskevaan kokeiluun osoitetaan 5 milj. euroa.

Hoitajamitoituksen muutokseen vastaamiseksi uusien lähihoitajien koulutukseen osoitetaan jo aiemmin tehdyn päätöksen mukaisesti 43 milj. euroa vuonna 2022.

Korkeakouluopetukseen ja tutkimukseen osoitetaan noin 3,5 mrd. euroa, jossa on lisäystä vuoden 2021 varsinaiseen talousarvioon 94 milj. euroa. Sitran lahjoitukseen perustuen yliopistoja pääomitaan 67 milj. eurolla vuonna 2022. Pääomittaminen toteutetaan yliopistojen varainhankinnan perusteella.

Opintotukeen osoitetaan 703 milj. euroa, joka on 60 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2021 talousarviossa. Nousun taustalla on erityisesti opintolainahyvitysmenojen kasvu. Opintotukeen osoitetaan 3,4 milj. euroa lisäys opiskelijan omien tulorajojen määräaikaisen korottamisen johdosta.

Opintotukilain muutoksen mukaisesti koronavirustilanteen pitkittyminen huomioidaan opintolainahyvityksen ja opintolainavähennyksen ehdoissa korkeakoulututkinnon suorittaneilla lainansaajilla. Opintolainahyvitysmenojen arvioidaan kasvavan joustojen vuoksi noin 10 milj. euroa vuonna 2022.

Sosiaaliturva (ml. työeläkkeet)

Perhe- ja asumiskustannusten tasaukseen, perustoimeentulotukeen ja eräisiin palveluihin osoitetaan määrärahoja 4,5 mrd. euroa, joka on 9,9 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2021 varsinaisessa talousarviossa. Lisäys aiheutuu tarvearvioiden muutoksista ja Kelan toimintakulujen lisäyksistä.

Kelan toimintakuluihin osoitetaan yhteensä 490,5 milj. euroa, jossa on lisäystä 9,2 milj. euroa vuoden 2021 varsinaiseen talousarvioon verrattuna.

Työttömyysturvaan osoitetaan määrärahoja 2,6 mrd. euroa, joka on 0,3 mrd. euroa vähemmän kuin vuoden 2021 varsinaisessa talousarviossa. Vähennys aiheutuu työttömien ja lomautettujen määrän arvioidusta laskusta.

Työttömyysturvassa on huomioitu Pohjoismaisen työvoimapalvelumallin käyttöönotto 1.5.2022 alkaen. Työnhakuun ja palveluun liittyviä työttömyysturvaseuraamuksia porrastetaan ja käyttöön otetaan huomautus. Työnhakijan jättäessä työnhakuvelvoitteen uudelleen täyttämättä, hänelle asetetaan viisi työttömyysetuuden maksupäivää kestävä korvaukseton määräaika. Työnhakijan menettelyn toistuesssa hänelle asetetaan 10 päivää kestävä korvaukseton määräaika. Mallin arvioidaan lisäävän työttömyysturvamenoja

voimaantulovuonna 16,7 milj. eurolla ja vuodesta 2023 lähtien 25,0 milj. eurolla. Mallin arvioidaan vahvistavan työllisyyttä 9 500–10 000 työllisellä. Työttömyysturvassa on myös huomioitu 1,5 milj. euroa korkeakoulututkintoon johtavan työvoimakoulutuksen kustannusvaikutuksena.

Eläkkeisiin osoitetaan 5,0 mrd. euroa, joka on lähes sama kuin vuoden 2021 varsinaisessa talousarviossa.

Perhe-eläkeuudistuksen voimaantuloaika on vuoden 2022 alussa. Uudistuksessa lapsen eläkeoikeutta jatketaan 2 vuodella, jolloin oikeus lapseneläkkeeseen päättyy lapsen täyttyessä 20 vuotta. Lesken eläkeoikeutta rajataan 10 vuoteen tai vähintään siihen asti, kun nuorin lapseneläkkeeseen oikeutetuista täyttää 18 vuotta. Leskeneläkettä maksetaan myös edunjäätäjän kanssa yhteistaloudessa asuville avopuolisoille, joilla on edunjäätäjän kanssa yhteinen alaikäinen lapsi. Uudistus lisää valtion menoja 0,3 milj. euroa voimaantulovuonna ja 1,0 milj. eurolla kehyskauden lopussa.

Perhevapaaudistus tulee voimaan 1.8.2022. Uudistuksen tavoitteena on parantaa vanhempien keskinäistä tasa-arvoa ja erilaisten perhemuotojen ja erilaisissa perheissä elävien lasten ja vanhempien yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa yhdenmukaisilla vanhempainrahaa koskevilla säännöksillä. Perhevapaaudistus lisää valtion menoja voimaantulovuonna 1,0 milj. eurolla ja vuodesta 2023 alkaen noin 9 milj. eurolla.

Sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnallisen tiedonhallinnan kehittämiseen ja toteutukseen osoitetaan 41,5 milj. euroa, jossa on lisäystä 11 milj. euroa.

Turvakotitoiminnan rahoitus on 24,55 milj. euroa. Laittomasti maassa oleskelevien henkilöiden kiireellisiin sosiaalipalveluihin on varattu 1,5 milj. euroa.

Väliaikaisia säädösmuutoksia, jotka ovat mahdollistaneet koronavirustutkimuksen ja -rokotteen korvaamisen sairausvakuutuksesta, jatketaan 30.6.2022 saakka. Tämän arvioidaan lisäävän sairausvakuutuksen kustannuksia yhteensä 5,9 milj. euroa. Valtion osuus kustannuksista on noin 4 milj. euroa.

Sotilasavustuksen suojaosaan osoitetaan 0,2 milj. euron lisäys.

Rahapelitoiminnan tuottojen laskun kompensatio

Rahapelitoiminnan tuottojen tuloutuksen laskua kompensoidaan edunsaajille noin 404 milj. eurolla. Rahapelitoiminnan tuoton alenemista edunsaajille kompensoidaan lisäämällä talousarviorahoitusta, jatkamalla arpajaisveron alennusta sekä lisätuloutuksella sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan jakamattomien voittovarojen rahastosta.

Rahapelitoiminnan tuottoja kohdennetaan urheilun ja liikuntakasvatuksen, tieteen, taiteen ja nuorisotyön edistämiseen yhteensä noin 370 milj. euroa. Määrärahasa on huomioitu arpajaisveron alentamisen vaikutuksena noin 50,8 milj. euroa ja jakamattomien voittovarojen tuloutus yhteensä 2,25 milj. euroa. Lisäksi budjettirahoitteisena tuoton alenemisen kompensationsa samaan tarkoitukseen kohdennetaan noin 164 milj. euroa.

Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalle kohdistuu arpajaisveron alentamisen vaikutusta noin 0,6 milj. euroa ja budjettirahoitteista lisäkompensatiota noin 2,5 milj. euroa.

Avustuksiin yhteisöille ja säätiöille terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen kohdennetaan 362,4 milj. euroa. Määrärahasa on huomioitu arpajaisveron alentamisen vaikutuksena 41,2 milj. euroa, taseen jakamattomien voittovarojen purkuna 61,7 milj. euroa ja niin sanottuna budjettirahoitteisena kompensationsa 69,7 milj. euroa.

Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämistä koskeva uudistus

Sosiaali- ja terveystalouden sekä pelastustoimen järjestämistä koskevan uudistuksen lait hyväksyttiin eduskunnassa kesällä 2021 ja ne tulevat voimaan vaiheittain. Voimaantulolaki, jolla hyvinvointialueet perustetaan, tuli voimaan 1.7.2021. Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen palvelujen järjestämistehtävät siirtyvät kunnilta hyvinvointialueille 1.1.2023.

Hyvinvointialueiden rahoituksesta annetun lain (617/2021) mukaisesti tammikuun 2023 maksuerästä puolet maksetaan hyvinvointialueille jo vuoden 2022 joulukuussa. Osuus on arviolta noin 0,9 mrd. euroa ja se huomioidaan vuoden 2022 talousarviossa. Vuoden 2023 menot alenevat vastaavalla summalla.

Uudistukseen liittyy merkittäviä muutuskustannuksia, joista osa tulee huomioitavaksi vuoden 2022 talousarviossa. Suurimmat muutuskustannukset ovat ICT-muutuskustannusten rahoitus 175,3 milj. euroa sekä hyvinvointialueiden ja HUS-yhtymän sote-uudistuksen valmisteluun liittyvä rahoitus 47,1 milj. euroa. Lisäksi aluevaaleihin osoitetaan rahoitusta noin 7,8 milj. euroa. Edellisten lisäksi talousarvioon sisältyy useita pienempiä sote-uudistukseen liittyviä kuntien ja eri virastojen ja laitosten muutuskustannuksiin ynnä muihin tarpeisiin kohdistuvia määrärahoja, yhteensä noin 11 milj. euroa.

4.3 Kuntatalous

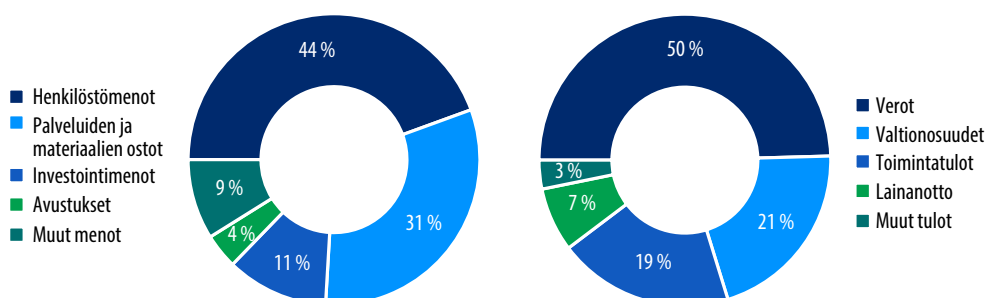
Valtio rahoittaa kuntien toimintaa valtionapujärjestelmän kautta valtionosuuksilla ja valtionavustuksilla. Kuntien menoihin valtio ei voi vaikuttaa suoraan, vaan ne aiheutuvat eduskunnan säätämien lakien ja kuntien omien päätösten perusteella. Kuntatalouden tilaa

ja valtion toimenpiteiden vaikutusta kuntatalouteen on kuvattu tarkemmin kuntatalousohjelmassa ja valtion talousarvioesityksen yleisperustelujen luvussa 9.

Vuonna 2022 kuntien ennakoitaan saavan 50 % tuloistaan verotuloina, 19 % toimintatuloina, 21 % valtionosuuksina ja 10 % muina tuloina (ml. lainanotto). Kuntien menoista 44 % arvioidaan kohdistuvan henkilöstömenoihin, 31 % palveluiden ja materiaalien ostoon, 11 % investointimenoihin ja 9 % muihin menoihin. Kuntien tulojen ja menojen jakaumaa on havainnollistettu kuviossa 9. Tiedot pohjautuvat kuntatalouden syksyn 2022 kehitysarvioon.

Valtiovarainministeriön kuntatalousennusteessa on otettu huomioon julkisen talouden suunnitelmaan ja valtion vuoden 2022 talousarvioon sisältyvät kuntatalouteen vaikuttavat toimet.

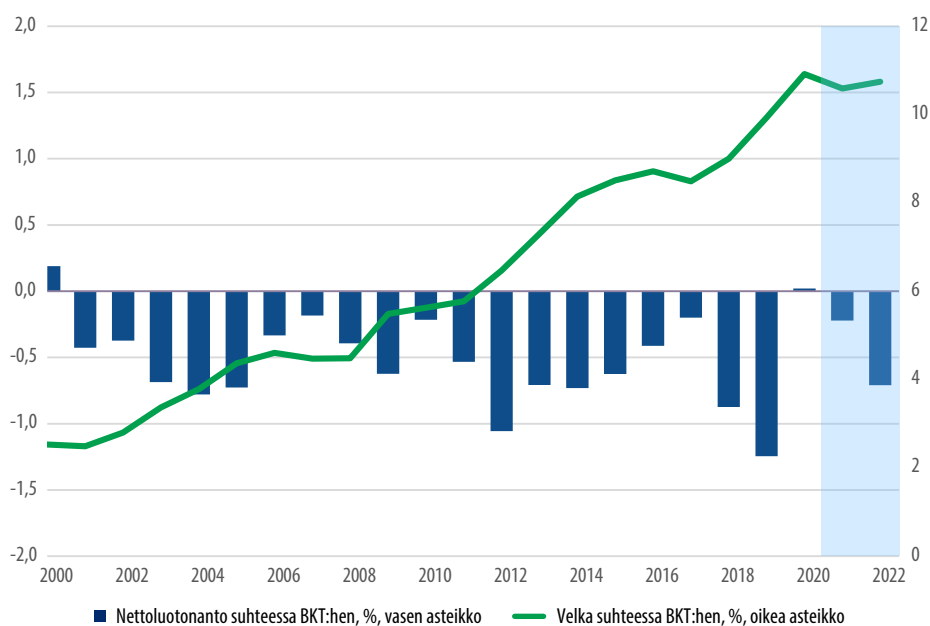
Kuvio 9. Kuntien tulojen ja menojen jakauma vuonna 2022, %, Lähde: Valtiovarainministeriö

Alijäämän ja velan kehitystä on havainnollistettu kuviossa 10. Kuvioista nähdään, että paikallishallinnon nettoluotonannon arvioidaan olevan vuonna 2022 -0,7 % BKT:sta ja velan suhteessa BKT:hen noin 11,0 %. Näistä on kerrottu tarkemmin valtiovarainministeriön joulukuun 2021 Taloudellisen katsauksen luvussa 2.3.

Kuvio 10. Paikallishallintosektorin nettoluotonannon ja velan suhde BKT:hen, %

Lähteet: Tilastokeskus, valtiovarainministeriö

Valtion toimenpiteet vaikuttavat kuntien tuloihin ja menoihin. Nettomääräisesti valtion toimenpiteiden vaikutus on kuntataloutta heikentävä vuonna 2022.

Kuntien valtionavut ovat noin 13,0 mrd. euroa, mikä on noin 1 mrd. euroa vähemmän kuin vuoden 2021 varsinaisen talousarviossa. Alenema aiheutuu pääsääntöisesti siitä, ettei vuodelle 2022 ole budjetoitu vastaavia määräaikaista koronatukia kuin vuodelle 2021. Laskennalliset valtionosuudet ovat yhteensä 9,1 mrd. euroa eli noin 0,3 mrd. euroa enemmän kuin vuoden 2021 varsinaisessa talousarviossa.

Kunnan peruspalvelujen valtionosuuteen osoitetaan vuonna 2022 hieman alle 8 mrd. euroa. Valtionosuudet kasvavat vuoden 2021 varsinaiseen talousarvioon verrattuna noin 285 milj. eurolla. Vertailussa edellisvuoteen tulee kuitenkin huomioida, että vuonna 2021 peruspalvelujen valtionosuuteen tehtiin koronavirustilanteesta johtuen 300 milj. euron kertaluonteinen lisäys, joka poistuu vuonna 2022. Vuoden 2022 indeksikorotus on noin 188 milj. euroa. Asukasluvun ja laskentatekijöiden muutokset kasvattavat valtionosuutta noin 53 milj. euroa.

Valtionosuuden tasoa nostavat jo aiemmin päätetyt kuntien uudet ja laajenevat tehtävät kuten vanhustalouden muutos 43,7 milj. euroa, asiakasmaksulain uudistus 28,0 milj.

euroa, lastensuojelun jälkihuollon laajennus 12 milj. euroa, seulontaohjelman laajennus 10 milj. euroa ja lastensuojelun henkilöstömitoitus 4,8 milj. euroa. Yhteensä tehtävämuutokset lisäävät valtionosuuksia vuonna 2022 noin 107 milj. eurolla.

Peruspalvelujen valtionosuudesta siirretään 10 milj. euroa kuntien yhdistymisavustuksiin.

Valtion korvaus kunnille veroperustemuutoksista aiheutuvista verotulojen menetyksistä on noin 2,7 mrd. euroa vuonna 2022.

Valtio on päätösperäisesti lisännyt kuntien menoja kaikkiaan noin 1,2 mrd. eurolla vuoden 2022 tasolla vaalikauden alusta laskien. Kuntien tuloja päätökset ovat lisänneet kaikkiaan noin 1,5 mrd. eurolla vuoden 2022 tasolla. Uusiin ja laajeneviin tehtäviin kunnat saavat täyden (100 %) valtionrahoituksen.

4.4 Yhteenveto Suomen elpymis- ja palautumissuunnitelmasta vuoden 2022 talousarviossa

Suomi toimitti 27.5.2021 komissiolle kansallisen elpymis- ja palautumissuunnitelman. Suomen elpymis- ja palautumissuunnitelma (RRP) on kansallinen suunnitelma EU:n elpymis- ja palautumistukivälineen (RRF) rahoituksen hyödyntämiseksi. Komissio arvioi Suomen suunnitelmaa ja täytäntöönpanopäätös hyväksyttiin EU-neuvostossa lokakuussa 2021.

Suomen elpymis- ja palautumissuunnitelma on osa Suomen kestävän kasvun ohjelmaa, jolla tuetaan hallitusohjelman tavoitteiden mukaisesti ekologisesti, sosiaalisesti ja taloudellisesti kestävää kasvua. Kestävän kasvun ohjelman kansallisesti linjatut yleiset tavoitteet ovat: kasvihuonekaasupäästöjen vähenemä, tuottavuuskasvu, työllisyysasteen nosto, hoitoon pääsyn nopeuttaminen ja tasa-arvon edistyminen.

Elpymis- ja palautumissuunnitelma sisältää 4 niin sanottua pilaria:

- Pilari 1: Vihreä siirtymä tukee talouden rakennemuutosta ja hiilineutraalia hyvinvointiyhteiskuntaa
- Pilari 2: Digitalisaation ja datatalouden avulla vahvistetaan tuottavuutta ja tuodaan palvelut kaikkien saataville
- Pilari 3: Työllisyysasteen ja osaamistason nostaminen kestävän kasvun vauhdittamiseksi
- Pilari 4: Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen saatavuuden vahvistaminen ja kustannusvaikuttavuuden lisääminen.

Elpymis- ja palautumissuunnitelmaan liittyvät tulot sekä määrärahat eri hallinnonaloilla

Vuoden 2021 kolmannessa lisätalousarviossa huomioitiin ensimmäisiä elpymis- ja palautumissuunnitelman mukaisia investointeja. Vuoden 2022 talousarvio sisältää yhteensä 1,2 mrd. euron kohdennuksia (määrärahat ja valtuudet yhteensä) elpymis- ja palautumissuunnitelman toimeenpanemiseksi. Vuodelle 2022 kohdistuu määrärahoja noin 637 milj. euroa. Maksatukset EU:sta Suomen valtiolle tulevat perustumaan kansallisen suunnitelman etenemiseen ja siinä esitettyjen välitavoitteiden ja tavoitteiden saavuttamiseen.

Valtion budjetissa tuloihin luetaan EU:lta saatavat tulot. EU:lta arvioidaan kertyvän erilaisia sekalaisia tuloja noin 1,57 mrd. euroa. EU:lta saatavien tulojen kasvua selittää suurimmalta osin se, että niihin sisältyy EU:n elpymis- ja palautumistukivälineestä saatavat maksut, jotka ovat arviolta 355 milj. euroa. Komissio arvioi kansalliset suunnitelmat ja ne hyväksyttään EU-neuvostossa. Maksatukset perustuvat kansallisten suunnitelmien etenemiseen ja kun ohjelmissa esitettyjen tavoitteiden on osoitettu toteutuneen suunnitelmien mukaisesti. Elpymis- ja palautumisvälineeseen liittyvä tuloarvio perustuu komission ehdotukseen maksuoletuksista.

Ulkoministeriön pääluokassa elpymis- ja palautumissuunnitelmasta rahoitetaan pitkäaikaisen viisumien tietojärjestelmäratkaisuja ja Virtual Finland -palvelualustaa yhteensä 6,1 milj. eurolla.

Sisäministeriön pääluokassa elpymis- ja palautumissuunnitelmasta osoitetaan poliisin määrärahoihin 1,3 milj. euroa rahanpesun estämisen valvonnan ja täytäntöönpanon varmistamiseen liittyvään investointikonaisuuteen. Lisäksi Maahanmuuttoviraston määrärahoihin osoitetaan 7,8 milj. euroa osaajien maahanmuuton tukemista koskevan digitaalisen infrastruktuurin kehittämiseen.

Valtiovarainministeriön pääluokassa elpymis- ja palautumissuunnitelman rahoitusta osoitetaan 13,9 milj. euroa lupaviranomaismenoihin vähähiilisen vedyn ja hiilidioksidin talteenottoon. Myös muun muassa tehokkaan rahanpesun estämisen valvonnan ja täytäntöönpanon varmistamiseksi kohdennetaan elpymis- ja palautumissuunnitelman rahoitusta.

Opetus- ja kulttuuriministeriön pääluokkaan sisältyy elpymis- ja palautumistukivälineen rahoitusta yhteensä noin 100 milj. euroa, josta 40,5 milj. euroa on Suomen Akatemia valtuutta. Elpymis- ja palautumissuunnitelman rahoituksesta kohdistetaan 29,9 milj. euroa jatkuvan oppimisen palvelujärjestelmän ja siihen liittyvän digitalisaatio-ohjelman kehittämiseen, 15 milj. euroa korkeakoulujen uusiin aloituspaikkoihin sekä 14 milj. euroa kulttuurin ja luovien alojen tuotanto- ja toimintamallien kehittämiseen.

Maa- ja metsätalousministeriön pääluokassa luonnonvaratalouden määrärahoihin kohdentuu elpymis- ja palautumissuunnitelman rahoitusta kahteen eri hankkeeseen yhteensä 9,5 milj. euroa: maankäyttösektorin toimenpiteissä kehitetään ilmastokestäviä ja luonnon monimuotoisuutta turvaavia metsänhoidon ja -käsittelyn menetelmiä ja vesiosaamisen kasvu- ja vientiohjelma tukee kestävän kehityksen tavoitteita edistäviä vesialan kasvu- ja vientikokonaisuuksia. Lisäksi rahoitetaan 1 milj. eurolla huoneistotietojärjestelmän toisen vaiheen kehittämishanketta, jossa laajennetaan huoneistotietojärjestelmän tietosisältöä. Hankkeella toteutetaan samalla EU:n Suomelle antamia maakohtaisia suosituksia positiivisen luottotietorekisterin rakentamisesta.

Liikenne- ja viestintäministeriön pääluokassa elpymis- ja palautumissuunnitelman rahoitusta kohdistetaan digiratahankkeen kehitys- ja verifiointivaiheeseen 4 milj. euroa. Hankkeelle osoitetaan myös kansallista rahoitusta. Lisäksi rahoitetaan viestintäverkkojen laadun ja saatavuuden parantamista 15 milj. eurolla, sähköisen raskaan liikenteen ekosysteemin kehittäminen -hanketta 1,5 milj. eurolla ja hankinta- ja konversiotukea 2,5 milj. eurolla sekä kyberturvallisuuden tutkimusinvestointiin ja harjoitustoimintaan osoitetaan 3 milj. euroa.

Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalle kohdentuu elpymis- ja palautumissuunnitelman toimeenpanoon liittyen yhteensä 305 milj. euroa määrärahoja ja 692 milj. euroa valtuutta. Energiatuen valtuutta lisätään 453 milj. euroa elpymis- ja palautumissuunnitelman rahoituksella kohdistuen energia-infrastruktuuri, uuden energiateknologian, vähähiilisen vedyn sekä teollisuuden sähköistämiseen liittyviin investointeihin. Rahoitusta kohdennetaan 83 milj. euroa Pohjoismaisen työvoimapalvelumallin toimeenpanoon ja 3,25 milj. euroa Ohjaamoiden monialaisuuden vahvistamiseen. Tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan tukemisen valtuutta korotetaan 234 milj. eurolla. Myös luoville aloille sekä matkailualalle osoitetaan rahoitusta elpymis- ja palautumissuunnitelman tuloista.

Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön pääluokassa elpymis- ja palautumissuunnitelman rahoitusta kohdennetaan 125 milj. euroa sosiaali- ja terveydenhuollon hoito-, kuntoutus- ja palveluvelan purkuun sekä hoitoon pääsyn nopeuttamiseen. Lisäksi työkyvyn tuen palveluihin sekä mielenterveyttä ja työkykyä vahvistaviin toimiin osoitetaan elpymis- ja palautumissuunnitelman rahoitusta 7,5 milj. euroa.

Ympäristöministeriön hallinnonalalla elpymis- ja palautumissuunnitelmasta osoitetaan rahoitettavaksi peltojen kipsikäsittelyä ja ravinteiden kierrätys-hanketta yhteensä 13 milj. eurolla. Lisäksi kohdennetaan avustuksia asunto-osakeyhtiöille ja työpaikkakiinteistöille sähköautojen latausinfrastruktuurin laajentamiseen yhteensä 10 milj. euroa. Öljystä luopumisen avustusta pientaloille ja kunnille jatketaan, ja tarkoitukseen osoitetaan yhteensä 33,9 milj. euron määrärahaa. Vähähiilisen rakentamisen ohjelmaa edistetään 3 milj. eurolla vuonna 2022.

5 Lapsibudjetoinnin pilotointi

Pääministeri Marinin hallitusohjelman kirjauksen mukaan hallitus sitoutuu arvioimaan päätösten lapsivaikutuksia, edistämään lapsibudjetointia, lasten hyvinvoinnin tietopohjan vahvistamista sekä lasten ja nuorten osallisuutta¹.

Työryhmä pohti lapsibudjetoinnin kehittämismahdollisuuksia

Valtioneuvoston kanslia asetti lapsibudjetointia koskevan työryhmän ajalle 28.12.2020–31.5.2021. Työryhmä valmisteli toimeksiantonsa mukaisesti esityksen siitä, miten lapsistrategian lapsibudjetointia koskeva osio otetaan käyttöön valtion talousarviossa. Työryhmä järjesti toimikautensa aikana yhteensä neljä kuulemistilaisuutta, joissa se kuuli sidosryhmiä, kuten valtionalouden tarkastusvirastoa, lapsiasiavaltuutettua, eduskunnan tarkastusvaliokuntaa, valtiovarainvaliokuntaa ja tulevaisuusvaliokuntaa sekä Suomen Kuntaliittoa ja kansalaisjärjestöjä.

Työryhmä teki kaikkiaan neljä lapsibudjetoinnin edistämiseen ja kehittämiseen liittyvää ehdotusta, joista yksi koski lapsibudjetointia koskevan pilotin toteuttamista valtion vuoden 2022 talousarviossa². Lapsibudjetointia kehittänyt työryhmä teki lapsiin kohdistuvien määrärahojen tunnistamista, luokittelua ja esittämistä varten erilaisia rajauksia ja linjauksia, jotta lapsibudjetoinnin pilotointi sekä sen tuleva vakiinnuttaminen voidaan toteuttaa tavalla, joka takaa mahdollisimman hyvän vertailtavuuden, toistettavuuden ja on myöskin edellyttämien resurssien näkökulmasta järkevä.

Työryhmä linjasi, että analyysissä huomioidaan lapsiin suoraan kohdistuvat menot (etuudet ja palvelut) sekä menot (esimerkiksi avustukset) joilla rahoitettavan toiminnan kohderyhmänä ovat lapset. Tämä tarkoittaa, että lapsibudjetoinnin menoja koskevassa tarkastelussa otetaan huomioon välittömästi alle 18-vuotiaisiin lapsiin kohdistuvat

¹ Osallistava ja osaava Suomi – sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävä yhteiskunta. Valtioneuvoston julkaisuja 2019: 31. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161931/VN_2019_31.pdf?sequence=1&isAllowed=y

² Lapsibudjetoinnin pilotointi ja vakiinnuttaminen – Työryhmän mietintö lapsibudjetoinnin kehittämismahdollisuuksista valtion talousarviossa sekä kunnissa ja hyvinvointialueilla. Valtiovarainministeriön julkaisuja 2021:19. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/163352/VM_2021_29.pdf?sequence=1&isAllowed=y

ja heille osoitettavat (lakisääteiset ja harkinnanvaraiset) menot sekä menot, jotka selkeästi kohdistuvat perheisiin, joissa on alle 18-vuotiaita lapsia. Tiettyjen palveluiden, kuten toisen asteen koulutuksen osalta on huomioitu lapsi-ikäluokan osuus palveluiden kohderyhmästä.

Työryhmän linjausten mukaisesti tarkastelussa ei huomioida valtion keskushallinnon hallinnollisia menoja eli ministeriöiden, niiden alaisten laitosten tai virastojen toimintameno- määrärahoja. Lisäksi tarkastelussa keskitytään valtion menoihin, ei kaikkiin julkisen talouden menoihin. Työryhmän tekemä ehdotus ei huomioi sellaisia kehittämishankkeiden kustannuksia, joista lapsi-ikäryhmät voitaisiin laskennallisesti erottaa, mutta joissa erottelun perusteella laskettu euromääräinen tarkastelu ei olisi suoraan lapsi-ikäryhmiin kohdistuva, vaan olisi puhtaasti laskennallinen arvio. Työryhmän ehdotus ei myöskään sisällä kuntien maksutuloja koskevaa tarkastelua. Tiettyjen etuusmenojen (kuten asumistuki) osalta ehdotus sisältää lapsiperheiden osuuden, koska vain lapsi-ikäryhmien erottelu asumistuessa ei ole mahdollista.

Työryhmän tekemien rajauksien tavoitteena on ollut kohdistaa tarkastelu nimenomaisesti lapsiin ja lapsiperheisiin. Työryhmän arvion mukaan tarkastelu on tällöin tarkoituksenmukaisempi ja ratkaisuille voidaan osaltaan varmistaa lapsibudjetoinnin asianmukainen tulkinta ja vertailukelpoisuus, koska erilaisia täysin laskennallisia eriä ei tarkastelussa huomioida. Tarkastelua ei siten laajenneta koskemaan erilaisia lapsi-ikäryhmään epäsuorasti tai välillisesti kohdistuvia menoja, koska tällaiset menoarviot eivät tosiallisesti kuvaa lapsiin kohdistuvia menopäätöksiä tai -muutoksia, eikä laskennallisesta tarkastelusta voi tehdä lapsi-ikäluokan määrärahasoon liittyviä johtopäätöksiä. Nyt valittu tarkastelutapa mahdollistaa paremmin lapsi-ikäryhmään kohdistuvien palvelujen ja etuuksien ajallisen vertailun ja on myös työn edellyttämän resurssitarpeen kannalta järkevä.

Talousarvion tarkastelu lapsi-ikäryhmän perusteella

Valtion vuoden 2022 talousarvion lapsibudjetointia koskeva pilotointi perustuu edellä mainittuun työryhmän ehdotukseen ja rajauksiin sekä linjauksiin. Työryhmän ehdotuksen mukaisesti esityksen yleisperusteluihin sisällytetään lapsibudjetointia koskeva yhteenvetotarkastelu, joka sisältää eri hallinnonalojen lapsi-ikäluokkaan kohdistuvia määrärahoja kuvaavan osuuden lisäksi verotusta koskevan tarkastelun. Pilotin tarkastelutaso ja tarkasteltavien määrärahojen kriteerit on määritelty siten, että sisällöt ovat yhdenmukaisia pääluokkien kesken ja vertailukelpoisuus eri vuosien välillä on mahdollista. Määrittelyssä on myös huomioitu, että pilotin pohjalta tarkastelua voidaan tarvittaessa jatkokehittää, ja perusratkaisun hienosäätäminen on mahdollista toteuttaa niin, ettei eri vuosien vertailtavuus kärsi.

Valtion vuoden 2022 talousarvion suoraan lapsi-ikäluokan tai perheiden palveluihin kohdistuvat määrärahat ovat lähes kokonaisuudessaan kasvatuksen ja opetuksen sekä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden määrärahoja. Peruspalvelujen valtionosuuksista osa kohdistuu suoraan lapsiin tai lapsiperheisiin ja siten lapsibudjetointia koskevassa osassa kuvataan myös kuntien peruspalvelujen valtionosuuksien alle 18-vuotiaisiin lapsiin kohdistuva laskennallinen osuus, joka sisältyy valtiovarainministeriön pääluokkaan. Myös osa kulttuurin ja taiteen, etsivän nuorisotyön ja nuorten työpajatoiminnan sekä nuorisotyön ja liikunnan ja urheilun järjestötoiminnan rahoituksesta kohdistuu lapsi-ikäluokkaan. Pakolaisten vastaanotosta ja kotoutumisen edistämisestä kunnille maksettavat korvaukset sisältävät lasten kotoutumisen edistämiseen liittyviä kustannuksia. Etuuksien rahoitus on ensisijaisesti sosiaaliturvaan liittyviä tulonsiirtoa.

Vuoden 2022 talousarviossa suoraan lapsiin tai lapsiperheisiin kohdistuvia määrärahoja on eri pääluokkien lakisääteiset ja harkinnanvaraiset toimet huomioiden yhteensä noin 7 mrd. euroa. Näistä hieman alle 2,7 mrd. euroa on laskennallisesti arvioitu olevan lapsi-ikäryhmään kohdistuvaa peruspalvelujen valtionosuutta. Kaikkineen kuntien peruspalvelujen valtionosuus on vuonna 2022 noin 8,0 mrd. euroa. Vuonna 2022 alle 18-vuotiaiden ikäryhmien osuus laskennallisista valtionosuuksista on siis noin 33,3 prosenttia.

Ikäluokkakohtaisen määrärahatason ja sen muutosten lisäksi lapsi-ikäluokkaan kohdistuu painopistealueita, joihin on kohdennettu erillisrahoitusta. Niistä keskeisin on yhdenvertaisten mahdollisuuksien vahvistamiseen ja haavoittuvassa asemassa olevien tukemiseen kohdennettu rahoitus. Vaikka lapsi-ikäluokkaan kohdistuvien määrärahojen keskeisenä tavoitteena on ylipäätään edistää yhdenvertaisia mahdollisuuksia, talousarvioon sisältyy erityisesti hallitusohjelman mukaisia hankekokonaisuuksia sekä määräraha-vaikutteisia lakisääteisiä uudistuksia yhdenvertaisia mahdollisuuksia tukevan tavoitteen edistämiseksi. Vuoden 2022 talousarviossa mainittujen toimien erillisrahoituksen määrä on noin 378 milj. euroa. Tämä rahoitus sisältyy edellä kuvattuun määrärahatarkasteluun (noin 7 mrd. euroa).

Suomen verojärjestelmässä lapsia ja lapsiperheitä tukevia elementtejä ovat lähinnä lapsiperheille kohdistuvat verotuet. Verojärjestelmässä ei ole havaittu erityisesti lapsia tai lapsiperheitä syrjiviä rakenteita. Verohallinnon henkilöasiakkaiden tuloverotilaston mukaan vuonna 2019 alaikäiset maksoivat tuloveroja noin 16,4 milj. euroa, mikä oli alle 0,1 prosenttia kaikista henkilöasiakkaiden maksamista tuloveroista. Alaikäisten maksamista tuloveroista noin 60 prosenttia oli pääomatuloveroa. Alaikäisenä lapsena pidetään tuloveroissa lasta, joka ennen verovuoden alkua ei ole täyttänyt 17 vuotta. Valtiovarainministeriön arvion mukaan lapsiperheet maksoivat vuonna 2019 noin 34,4 prosenttia tuloveroista. Vuoden 2022 talousarviossa ei esitetä suoraan lapsiin tai lapsiperheisiin kohdistettuja veromuutoksia. Talousarvion veromuutoksiin sisältyy muun muassa kotitalousvähennyksen korottaminen kotitalous-, hoiva- ja hoitotyön osalta, mikä tukee myös lapsiperheitä.

6 Yhteenveto

Tässä julkaisussa on tarkasteltu valtion talousarviota vuodelle 2022.

Pääministeri Marinin hallituksen talouspolitiikan päämääränä on hyvinvoinnin lisääminen. Tällä tarkoitetaan ekologisesti ja sosiaalisesti kestävää talouskasvua, korkeaa työllisyyttä ja kestävä julkista taloutta. Koronaviruksen aiheuttama kriisi loi tarpeen täsmentää hallitusohjelman julkista taloutta ja työllisyyskehitystä koskevia tavoitteita. Hallitus asetti puoliväliriihessä keväällä 2021 taloudellisen kestävyuden tiekartassaan tavoitteeksi taittaa julkisen talouden velkasuhteen kasvu 2020-luvun puolivälissä ja nostaa työllisyysaste 75 prosenttiin vuosikymmenen puolivälissä sekä kasvattaa työllisten määrää hallituksen työllisyystoimenpitein 80 000 henkilöllä vuosikymmenen loppuun mennessä.

Koronavirustilanteen myötä isoksi kasvanut julkisen talouden alijäämä pienenee vauhdikkaasti lähivuosina. Ripeä talouskasvu ja koronaviruspandemian vuoksi päätettyjen tukitoimien vähentyminen vahvistavat julkista taloutta. Julkinen talous jää kuitenkin ripeän suhdannepyrähdyksen jälkeen yhä alijäämäiseksi. Julkisessa taloudessa vallitsee rakenteellinen menojen ja tulojen välinen epätasapaino.

Julkinen velka suhteessa bruttokansantuotteeseen kohosi koronaepidemian vuoksi 10 prosenttiyksikköä korkeammalle tasolle kuin ennen pandemiaa. Velkasuhteen kasvu taittuu vuonna 2021 ja jatkaa laskuaan vuonna 2022. Keskipitkällä aikavälillä velkasuhde alkaa kasvaa uudelleen. Julkinen velkasuhde on jäämässä huomattavasti korkeammalle tasolle kuin ennen koronaviruspandemiaa, mikä lisää julkiseen talouteen kohdistuvia riskejä.

Vuonna 2021 bruttokansantuotteen (BKT) arvioidaan kasvavan 3,4 prosenttia. Koronaviruspandemian kiihtymisen ja rajoitustoimien vuoksi kasvu jää vuodenvaihteessa aiemmin arvioitua hitaammaksi, mutta BKT kasvaa edelleen 3,0 prosenttia vuonna 2022. Talouden elpyminen jatkuu ja kasvu kiihtyy vuonna 2022 varsinkin niillä toimialoilla, joilla tuotanto ei ole vielä saavuttanut pandemiaa edeltävää tasoaan, kuten esimerkiksi majoitus- ja ravitsemustoiminnassa.

Talouskasvu pitää yllä työvoiman kysyntää, johon voidaan lyhyellä aikavälillä myös vastata, koska työttömiä on edelleen runsaasti ja hallitus tekee toimia työn tarjonnan lisäämiseksi. Työllisyyden ennustetaan vuonna 2022 kasvavan 1,5 prosenttia ja työllisyysasteen nousevan vuonna 2024 runsaaseen 74 prosenttiin.

Hallitus tekee hallituskauden aikana taloutta vahvistavia työllisyystoimia, joiden tavoitteena on saavuttaa 80 000 lisätyöllisen työllisyysvaikutukset. Päätöksiä työllisyystoimista tehtiin vuoden 2021 aikana, minkä lisäksi hallitus on sitoutunut tekemään hallituskauden loppuun mennessä lisäksi päätökset työllisyystoimista, jotka vahvistavat julkista taloutta 110 milj. eurolla. Edellä mainitusta kokonaisuudesta päätetään 15.2.2022 mennessä.

Vuoden 2022 talousarvion määrärahat ovat 64,9 mrd. euroa. Valtion budjettitalouden alijäämäksi ennakoitaan noin 7 mrd. euroa. Menotaso laskee vuoden 2021 varsinaiseen talousarvioon verrattuna 0,3 mrd. eurolla erityisesti koronavirustilanteeseen liittyvien menojen laskun myötä. Vastaavasti menotaso nostavat laki- ja sopimusperusteiset indeksikorotukset, sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen uudistuksen muutoskustannukset, maksut Euroopan unionille sekä hyvinvointialueiden rahoituksen ajoitusmuutos.

Vuoden 2022 talousarvio tullaan päivittämään myös www.tutkibudjettia.fi -sivustolle, jossa budjettia voi tarkastella visuaalisesti eri näkökulmista.

VALTIOVARAINMINISTERIÖ
FINANSMINISTERIET

VALTIOVARAINMINISTERIÖ
Snellmaninkatu 1 A
PL 28, 00023 VALTIONEUVOSTO
Puhelin 0295 160 01
vm.fi

ISSN 1797-9714 (pdf)
ISBN 978-952-367-894-1 (pdf)

Tammikuu 2022